

Bård Jordfald og Torgeir Nyen

Aktivitetsrapportering 2008 – kompetanse for utvikling

Bård Jordfald og Torgeir Nyen

Aktivitetsrapportering 2008 – kompetanse for utvikling

© Fafo 2009
ISSN 0804-5135

Innhold

Forord.....	5
Sammendrag	7
Offentlig grunnskole.....	11
1.1 Kommunedata	11
1.2 Variasjon i total bruk	13
Kommunestørrelse	14
Andel undervisningspersonell	15
1.3 Variasjon i bruk av egne midler	16
1.4 Bruk av midler etter skoleslag.....	19
1.5 Disponerte skoleeier eller skolene midlene?	20
1.6 Bruk på videre- og etterutdanning.....	21
Hvorfor har man ubrukte midler?.....	22
Ble midlene brukt på vikarer?	24
1.7 Hvem vurderte hvilke tiltak som burde prioriteres?	27
1.8 Bruk av lokale samarbeidsfora	28
1.9 Skoler med kompetanseutviklingstiltak.....	31
1.10 Kompetansemiljøer som ble brukt	33
1.11 Læringsformer som ble brukt	35
1.12 Deltakerne.....	37
Kompetanseutvikling for lærerne.....	39
Kompetanseutvikling for skolelederne.....	41
Privatskoler og skoler i utlandet	43
2.1 Friskoledata.....	43
2.2 Variasjon i total bruk	44
2.3 Bruk på videre- og etterutdanning.....	45
Ble midlene brukt på vikarer?	46
2.4 Hvem vurderte hvilke tiltak som burde prioriteres?	46
2.5 Skoler med kompetanseutviklingstiltak.....	47
2.6 Kompetansemiljøer som ble brukt	48
2.7 Læringsformer som ble brukt	49
2.8 Deltakerne.....	50
Kompetanseutvikling for lærerne.....	51
Kompetanseutvikling for skolelederne.....	52

Offentlig videregående opplæring	53
3.1 Fylkesdata	53
3.2 Variasjon i total bruk	54
3.3 Variasjoner i bruk av egne midler	56
3.4 Disponerte skoleeier eller skolene midlene?	59
3.5 Bruk på videre- og etterutdanning	60
Hvorfor har man ubrukte midler?	61
Ble midlene brukt på vikarer?	61
3.6 Hvem vurderte hvilke tiltak som burde prioriteres?	62
3.7 Skoler med kompetanseutviklingstiltak	63
3.8 Kompetansemiljøer som ble brukt	66
3.9 Læringsformer som ble brukt	69
3.10 Deltakerne	70
Kompetanseutvikling for lærerne	71
Kompetanseutvikling for skolelederne	74
4 Lærebedriftene	75
4.1 Lærebedrifter med kompetanseutviklingstiltak	76
4.2 Kompetansemiljøer som ble brukt	76
4.3 Læringsformer som ble brukt	77
4.4 Deltakerne	77
Faglige ledere og instruktører	78

Forord

Dette rapporten er skrevet fordi det gjennom Kunnskapsløftet og «Kompetanse for utvikling» har blitt tilført omfattende midler til kompetanseutvikling i skoleverket. Nasjonale utdanningsmyndigheter, samt organisasjonene på arbeidstaker- og arbeidsgiver-siden, har derfor ønsket et oversiktbilde over hvordan midlene har blitt brukt og hvilket omfang bruken har hatt. Fafo har tidligere gjort tilsvarende rapportering for bruken i 2005, 2006 og 2007. Oppdragsgiver for prosjektene har vært Utdanningsdirektoratet.

Grunnlagsdata er rapportert inn fra skoleeierne til Utdanningsdirektoratet, som så har fremskaffet datafiler for Fafo. Disse datafilene er blitt bearbeidet for bruk av statistikk-programmet SPSS. Vi har forholdt oss til den innrapporterte informasjonen. Det finnes små muligheter for oss å kontrollere kvaliteten på underliggende grunnlagsdata. Derimot er det påpekt hvor vi tror det foreligger mulige feil eller potensielle feilkilder.

Notatet ble utarbeidet i løpet av mars-april 2009. Manuset har ikke rukket å være gjennom noen form for ekstern språkvask eller grafisk fremstilling av tabeller og figurer. Dette er årsaken til at sidene ikke er 'brukt om' på en slik måte at tabeller og deres overskrifter alltid kommer på samme side.

Oslo 30. april 2009

Bård Jordfald
Torgeir Nyen

Sammendrag

Denne rapporten er en analyse av aktivitetsrapporteringen for 2008 fra kommuner, fylkeskommuner, private skoleeiere og utenlandsskolene i forbindelse med kompetanseutviklingsstrategien «Kompetanse for utvikling». Hovedfunnene er:

- *Det har vært en viss reduksjon i de totale midlene brukt til kompetanseutvikling i grunnskolen fra 2007 til 2008, mens de totale midlene til kompetanseutvikling i videregående opplæring er uforandret.* I grunnskolen brukes det totalt ca 405 mill.kr. og i videregående opplæring ca 236 mill.kr. i 2008. Dette inkluderer både de særskilte statlige tilskuddene i forbindelse med strategien og egne frie midler som kommunene og fylkeskommunene legger til. I grunnskolen er det en reduksjon i totale midler på 4 prosent. De særskilte statstilskuddene utgjorde 52 prosent av midlene til kompetanseutvikling i grunnskolen og 47 prosent i videregående opplæring. Statstilskuddets andel av de totale midlene er uforandret både i grunnskolen og i videregående opplæring i forhold til 2007. Nedgangen i grunnskolen omfatter derfor både statlige tilskudd og egne midler i like stor grad. Sett over hele perioden 2005-2008, lå den statlige finansieringsandelen for kompetanseutvikling vesentlig høyere i grunnskolen enn i videregående opplæring i starten av perioden, men forskjellen har blitt utjevnet underveis i perioden. Grunnskolen har likevel fortsatt i 2008 en noe høyere statlig finansieringsandel enn videregående opplæring.
- *Det har vært en dreining av midler mot videreutdanning fra 2007 til 2008 i grunnskolen.* Mesteparten av midlene brukes fortsatt til etterutdanning og annet utviklingsarbeid. I gjennomsnitt brukte kommunene 76 prosent av midlene til etterutdanning og annet utviklingsarbeid og 24 prosent av midlene til videreutdanning. Dette er likevel en økning i andelen til videreutdanning med 5 prosentpoeng fra 2007 til 2008. Fylkeskommunene brukte 90 prosent av midlene til etterutdanning i 2008, en økning på ett prosentpoeng fra 2007 til 2008. Også sett over et lengre tidsperspektiv fra 2005 til 2008 er det en klar økning fra 16 til 24 prosent i grunnskolen, mens andelen ligger stabilt rundt 10 prosent i videregående opplæring. Økningen i andelen av midler til videreutdanning har likevel i liten grad ført til en økning i antallet lærere som har deltatt, i hvert fall i de fagene vi har data for flere år fra, jf omtale i kulepunkt på side 8 nedenfor.
- *Mer av midlene disponeres på skoleiernivå i 2008.* 64 prosent av midlene til kompetanseutvikling i både grunnskolen og i videregående opplæring disponeres av skoleeier, mens 36 prosent disponeres av skolene. Andelen som disponeres på skoleiernivå har økt fra 60 prosent i grunnskolen og 59 prosent i videregående

opplæring i 2007. Det er store forskjeller i fordelingen mellom skole og skoleeier mellom ulike kommuner og fylkeskommuner.

- *I grunnskolen fortsetter nedgangen i andel skoler som har deltatt i kompetansehevingstiltak innen mange temaområder fra 2007 til 2008, med unntak for en økning på området elevvurdering. Derimot er andelen lærere som har deltatt ganske uforandret. I videregående opplæring er andelen skoler som har deltatt nokså stabil, men med en svak nedgang på noen områder. I videregående opplæring er det imidlertid en klar økning i andelen lærere som har deltatt innen områder som elevvurdering og pedagogisk bruk av IKT, mens det er en nedgang på andre områder. Innen grunnskolen har det vært en moderat nedgang i andel grunnskoler som har deltatt i kompetanseutviklingstiltak på en rekke områder. Størst er nedgangen i «Læreplananalyse», og det er også en viss nedgang på områder som «Fag», «Tilpasset opplæring» og «Fysisk aktivitet». Innen «Elevvurdering» har andelen skoler med tiltak økt klart. Andelen lærere som har deltatt er derimot stort sett uforandret på de forskjellige områdene. I videregående opplæring er andelen skoler som har deltatt ganske stabil, men med en svak nedgang på noen områder, særlig «Lokale læreplaner» og «Organisasjonsutvikling». Målt i antall deltakere i videregående opplæring er det en økning innen «Elevvurdering» og «Pedagogisk bruk av IKT», mens det er en reduksjon på områder som «Evaluerings av egen praksis», «Organisasjonsutvikling», «Fag» og «Tilpasset opplæring». Innen «Fag» er likevel nivået noe høyere i 2008 enn i 2006.*
- *Toppunktet i aktivitetsnivået kom tidligere i grunnskolen enn i videregående opplæring. I grunnskolen var det på de fleste områder en økning i andelen skoler og lærere som deltok kompetanseutvikling fram til 2006, mens det deretter har vært en svak nedgang. I videregående opplæring var det på de fleste områder en økning i andelen skoler og lærere som deltok kompetanseutvikling fram til 2007, mens det deretter har flatet ut eller gått ned. Elevvurdering er et klart unntak. Deltakelsen på dette området har økt kraftig utover i strategiperioden både i grunnskolen og i videregående opplæring. Læreplananalyse har falt kraftig i grunnskolen etter 2006, men ikke i videregående. Et annet unntak er pedagogisk bruk av IKT innenfor videregående opplæring som har økt betydelig målt i andel lærere gjennom strategiperioden, til tross for at det ikke har vært blant de nasjonalt prioriterte områdene.*
- *Universitets- og høyskolesektoren styrker ikke sin posisjon som kompetansemiljø overfor skolesektoren I tidligere rapporter (Jordfald og Nyen 2008) har vi vist at universitetene og høyskolene står for tilbudet i mellom 20 og 50 prosent av de skolene som har deltatt i kompetanseutvikling, avhengig av hvilket kompetanseområde det er snakk om. De står sterkest innenfor «Fag», hvor de står for tilbudet i om lag halvparten av skolene som har deltatt, men også innen «Skoleledelse», «Organisasjonsutvikling» og «Læreplananalyse» står de sterkt. Sett over tid fra 2006 til 2008, har de imidlertid tapt andeler i grunnskolen på områder som «Pedagogisk bruk av IKT», «Fysisk aktivitet», «Tilpasset opplæring», «Organisasjonsutvik-*

ling», «Skoleledelse» og «Læreplananalyse». Dette er overraskende ettersom evalueringen av strategien (Hagen og Nyen 2009) viser at samarbeidet mellom skole/skoleeiersiden og høyskolene har blitt klart bedre og ført til mer praksisrelevante tilbud i løpet av strategiperioden 2005-2008. Innenfor videregående opplæring har de imidlertid opprettholdt sin posisjon og marginalt styrket den på enkelte områder.

- *Flere skoler har videreutdanningstiltak, mens færre har nettverk/samarbeid mellom skoler og eksterne kompetansemiljø.* Det har vært en økning i andelen grunnskoler hvor lærere deltar i videreutdanning fra 36 prosent i 2007 til 42 prosent i 2008. I videregående opplæring er det en økning i andelen skoler hvor lærere deltar i videreutdanning fra 47 prosent i 2007 til 62 prosent i 2008, men mye av denne økningen skyldes manglende data for en fylkeskommune i 2007. Både for grunnskolen og videregående skole er det en reduksjon i størrelsesorden 3-7 prosentpoeng i andelen skoler som har hatt henholdsvis nettverk/samarbeid med andre skoler og nettverk/samarbeid med eksterne kompetansemiljø som en del av kompetanseutviklingen. I grunnskolen har det også vært en reduksjon i andelen med annet utviklingsarbeid internt på skolen. Selv om antallet skoler med lærere som deltar i videreutdanningstiltak øker, øker antallet lærere som deltar i videreutdanning bare svært lite fra 2007 til 2008 i de fagene vi har data for flere år fra. Hvorvidt det virkelig skjer en dreining over mot videreutdanning, er derfor usikkert.
- *Friskolene bruker ofte egne midler til kompetanseutvikling.* Det er et stort frafall på rapportering blant privatskolene, noe som gjør dataene usikre. Av de som har rapportert, utgjorde statlige midler 38 prosent av bruken av midler på kompetanseutvikling i private grunnskoler og 45 prosent i private videregående skoler. Dette er en økning fra 2007 på ti prosentpoeng i private videregående skoler og en reduksjon på tre prosentpoeng i private grunnskoler. Friskolene bidrar med en høyere andel egne midler enn offentlige skoler. Om lag fire av fem kroner brukes til etterutdanning og annet utviklingsarbeid, mens under én av fem kroner brukes til videreutdanning. Nesten alle friskoler melder om tiltak innen fag, og mer enn halvparten har tiltak innenfor en lang rekke andre områder, som bl.a. skoleledelse og tilpasset opplæring. Klart færre friskoler enn offentlige skoler har tiltak innenfor områder som bl.a. tilpasset opplæring, pedagogisk bruk av IKT og elevvurdering. Eksterne miljøer utenfor universitets- og høyskolesektoren er viktige som tilbydere av kompetanseutvikling for de private skolene. Kompetanseutviklingen skjer i likhet med den offentlige skolen gjennom flere læringsformer, hvor både etterutdanning og nettverk med andre skoler er vanlige måter å gjennomføre kompetanseutvikling på.
- *De aller fleste kommuner deltar i regionale/interkommunale samarbeidsfora om kompetanseutvikling.* 93 prosent av kommunene deltok i 2008 i møter i interkommunale samarbeidsfora. Dette samsvarer godt med data fra evalueringen av strategien (Hagen og Nyen 2009) som viser at svært mange kommuner samarbeider om interkommunale kompetanseutviklingstilbud.

- *Innen fagopplæringen i bedrift har tolkning/bruk av læreplaner og vurdering vært de viktigste opplæringstemaene og etterutdanning den viktigste læringsformen.* Tolkning og bruk av læreplaner, lærlingvurdering (underveis) og fagprøvevurdering (sluttvurdering) har vært de tre temaene som flest instruktører, faglige ledere og prøvenemndsmedlemmer har deltatt i kompetanseutvikling i. Som ventet er videreutdanning en ganske lite utbredt form for kompetanseutvikling for disse målgruppene og en form som er avgrenset til noen få fylker, slik fylkeskommunene rapporterer det. Etterutdanningen er den hyppigst rapporterte læringsformen, fulgt av nettverk mellom bedrifter. Datagrunnlaget som aktivitetsrapporteringen gir for kompetanseutvikling når det gjelder fagopplæringen i bedrift er fortsatt usikkert. De tentative funnene passer imidlertid ganske bra overens med andre datakilder som er brukt i forbindelse med evalueringen av strategien (Hagen og Nyen 2009).
- *Aktivitetsrapporteringen for 2008 viser interessante forskjeller mellom grunnskolen og videregående opplæring:*
 - det brukes mer midler på kompetanseutvikling per lærer i videregående opplæring enn i grunnskolen; 27 prosent mer i totale midler og 34 prosent mer i egne midler.
 - mindre av midlene går til videreutdanning i videregående opplæring enn i grunnskolen: 10 prosent i videregående mot 24 prosent i grunnskolen.
 - langt flere av lærerne i videregående opplæring enn i grunnskolen har i 2008 deltatt i «Kompetanseutvikling» i «Elevvurdering», «Læreplananalyse» og «Fag». Det er også flere innen videregående som har deltatt i «Pedagogisk bruk av IKT» og «Utdanningsrådgivning». Derimot er det langt flere av lærerne i grunnskolen som har deltatt i kompetanseutvikling i «Tilpasset opplæring» og også flere som har deltatt innen «Fysisk aktivitet» og «Organisasjonsutvikling».
 - innen «Pedagogisk bruk av IKT» og «Utdanningsrådgivning» står universitets- og høyskolesektoren for en større andel av tiltakene i videregående opplæring enn i grunnskolen. Når det gjelder «Fag», står universitets- og høyskolesektoren litt overraskende for en noe mindre andel av tiltakene i videregående opplæring enn i grunnskolen.

Offentlig grunnskole

1.1 Kommunedata

Kommunedata er informasjon fra skoleeierne i den offentlige grunnskolen, det vil si kommunene. Til sammen ble det *rapportert inn* statlige og kommunale midler til kompetanseutvikling¹ på i overkant av 405 millioner kr i 2008. Dette er om lag 15 millioner kr mindre enn i 2007. I tillegg oppga skoleeierne at de har om lag 85 millioner kr stående som ubrukte midler fra 2007.

Statens andel av innrapportert finansiering var i 2008 som i 2007 på 52 prosent, mens den i 2006 lå på 58 prosent og i 2005 på 56 prosent.

Det er kun åtte av landets 430 kommuner som ikke har rapportert for 2008. Dette er en forbedring fra 2007 (21 kommuner) og 2006 (12 kommuner). Mens det tidligere har vært fylkesmessige sammenhopinger, er de åtte kommunene som ikke rapporterte i 2008 lokalisert i åtte forskjellige fylker.

Fem kommuner rapporterte at de ikke hadde brukt statlige tilskudd, og 20 kommuner rapporterte at de ikke hadde brukt egne midler. Av landets 430 kommuner er det alt i alt 400 kommuner som har rapportert inn faktisk bruk både av statlige og egne midler for 2008.

De *statlige tilskuddene* for 2008 var på 210,4 millioner, mens de av landets skoleeiere som innrapporterte statlige midler oppga 209,4 millioner. De åtte kommunene som ikke rapporterte hadde til sammen et statlig tilskudd på 2,2 millioner. I tillegg har noen kommuner rapportert inn 1,6 millioner for mye statlige midler. Dette kan skyldes at man ikke har skilt ut de øremerkede midlene fra fylkesmann eller at tidligere års statlige tilskudd har blitt lagt til. Summen på 1,6 millioner er såpass liten at vi har valgt å forholde oss til de tallene kommunene faktisk innrapporterte i 2008.

¹ I tillegg rapporterte skoleeierne inn en samlet tildeling fra fylkesmannen til videreutdanning i 2. fremmedspråk og naturfag på i underkant av 31 millioner kroner, som er syv millioner mer enn i 2007.

Tabell A1. Statlige midler. Øremerkede midler fra fylkesmann. Egne midler. Ubrukte midler overført fra 2007. Absolutte tall i kr. Etter fylke. 2008

	Innrapportert statlige midler 2008	Øremerkede midler 2008	Egne midler 2008	Ubrukte midler fra 2007
Østfold	11158000	1883160	12815533	4714444
Akershus	21887000	2455000	21850099	10077259
Oslo	15024000	2142000	17200000	11000000
Hedmark	8407000	1630000	6869756	2583555
Oppland	8635999	1298667	6558406	627601
Buskerud	10581000	1201000	6828189	7119789
Vestfold	9425000	1109548	4925010	24006357
Telemark	7731000	246575	8026535	2019715
Aust-Agder	4921000	979625	2601759	1134448
Vest-Agder	7235000	1040891	5652653	3651147
Rogaland	19527000	2683449	16568905	7023509
Hordaland	20230570	4133500	27494310	1835931
Sogn og Fjordane	6707000	285000	5927168	692764
Møre og Romsdal	13731000	2693314	12029406	826182
Sør-Trøndelag	11762997	1388180	10206449	1970861
Nord-Trøndelag	6759000	2180656	6224457	2743388
Nordland	12211117	838049	11315526	2170442
Troms	8716000	2296649	7218275	303000
Finnmark	4765000	405210	5431701	549994
Landet samlet	209414683	30890473	195744137	85050386

Som tabell A1 viser varierer ubrukte midler kraftig mellom fylkene. 28 prosent av de ubrukte midlene tilhører Vestfold. Akershus og Oslo har til sammen 25 prosent av de ubrukte midlene. Disse tre fylkene har slik sett godt over halvparten av de ubrukte midlene. Derimot har kommunene i Oppland, Aust-Agder, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Troms og Finnmark en prosent eller mindre igjen som ubrukte midler fra 2007.

Tabell A2. Total rapportert bruk av kompetansemidler, uten øremerkede midler. Absolutte tall i kr. 2008. 2007.2006.2005 (indeks 2005=100).

	Total bruk 2005	Total bruk 2006	Total bruk 2007	Total bruk 2008	Indeks 2006	Indeks 2007	Indeks 2008
Østfold	20005936	23615604	22958423	23973533	118	115	120
Akershus	41182404	46402772	44224423	43737099	113	107	106
Oslo	28497671	35273000	41120000	32224000	124	144	113
Hedmark	17051954	16539087	18295277	15276756	97	107	90
Oppland	17116515	19262098	16582652	15194405	113	97	89
Buskerud	15759036	18065124	18277149	17409189	115	116	110
Vestfold	15316384	15579387	15304517	14350010	102	100	94
Telemark	12660998	15333874	17378405	15757535	121	137	124
Aust-Agder	7761200	7203164	6688782	7522759	93	86	97
Vest-Agder	14286979	14513538	16654578	12887653	102	117	90
Rogaland	32054186	38412503	37009538	36095905	120	115	113
Hordaland	39560356	41117130	46037786	47724880	104	116	121
Sogn og Fjordane	13198003	13152649	12086600	12634168	100	92	96
Møre og Romsdal	20324852	24735228	25312013	25760406	122	125	127
Sør-Trøndelag	20053583	22550359	20342185	21969446	112	101	110
Nord-Trøndelag	12147456	13763040	18311503	12983457	113	151	107
Nordland	19666219	27802762	17537609	23526643	141	89	120
Troms	17136038	13672759	15102871	15934275	80	88	93
Finnmark	8706579	5068376	10940741	10196701	58	126	117
Landet samlet	372486349	412062454	420165052	405158820	111	113	109

For landet samlet har det vært vekst i total rapportert bruk med 9 prosentpoeng for hele perioden 2005-2008, mens bruken fra 2007 til 2008 reduseres med 4 prosentpoeng. Vi må minne om at antall kommuner som rapporterte bruk er høyere i 2008 enn i 2007,

slik at den faktiske nedgangen på fire prosentpoeng kan være større enn det som kommer frem i tabell A2. Tidligere har vært fylkesmessige forskjeller i antall skoleeiere som har rapportert.

1.2 Variasjon i total bruk

For å få frem kilder til variasjon mellom skoleeierne har vi koblet på noen strukturvariabler.

- Antall registrerte grunnskoler i kommunen (GSI 2007-08)
- Antall årsverk: skoleledere og undervisningspersonale (GSI 2007-08)
- Antall lærere (GSI 2007-08)
- Befolkning i kommunen per 1.1. 2008 (SSB)
- Antall kommunalt tilsatte i kommunen (Kostra 2007)

Mellom kommunene varierte samlet bruk fra 30.000 kroner per «årsverk i skolen²» til 1000 per årsverk. Gjennomsnittlig total bruk per skoleårsverk var på 8.800 kroner. I forhold til per «årsverk undervisningspersonell» varierer kommunene fra 1.100 til 33.000 kroner. Gjennomsnittstallet for samlet bruk per årsverk undervisningspersonell var på 9.700 kroner. Tilsvarende var gjennomsnittet per «lærer i skolen» på 7.600, hvor lavest bruk lå på 1.600 og høyest bruk lå på 26.000.

Sammenliknet med 2007 er det en svak nedgang for alle tre måleparameterene. Den gangen brukte man i gjennomsnitt 9.000 per årsverk, 9.900 per årsverk undervisningspersonell og 7.700 per lærer.

Tabell A3. Gjennomsnittlig total bruk av midler på kompetanseutvikling. Kroner. 2008 (n=417 kommuner)

	Gjennomsnitt – kommune	Laveste bruk – kommune	Høyeste bruk – kommune
Per årsverk i skolen	8800	1000	30000
Per årsverk undervisningspersonell	9700	1100	33000
Per lærer i skolen	7600	1600	26000

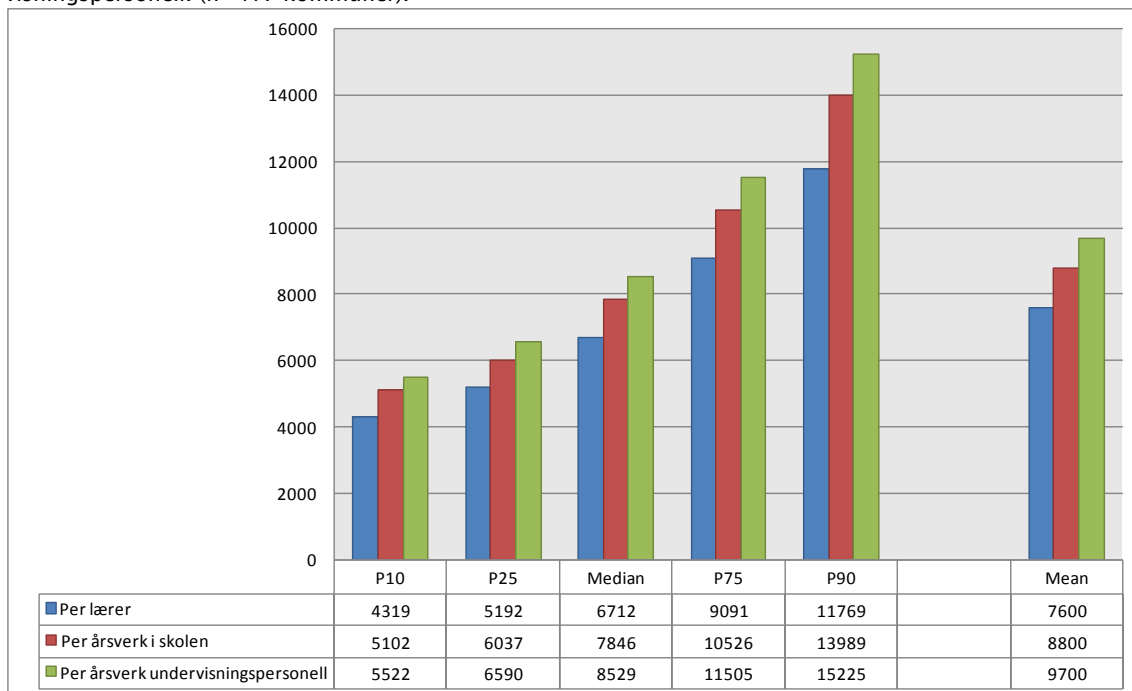
Avhengig av hva man velger å bruke som måleparameter er forskjellene store. Kommunen(e) som brukte mest penger brukte 3,4 ganger så mye som gjennomsnittskommunen(e) (per årsverk, per årsverk undervisning og per lærer).

For å få frem et mer nyansert bilde av forskjellene, har vi valgt å vise de percentil/kvartilmessig fordelingene (figur A1). «Total innrapportert bruk» av midler sorteres i

² Summen av årsverk ledere og undervisningspersonell i skolen er som i 2007 rapporteringen. Denne avviker fra 2006 rapportering som også inneholdt andre tilsatte i skolen (kontorpersonal, assistenter, SFO etc).

stigende rekkefølge. Median er bruken til den kommunen som står midt i fordelingen. Mediankommunen har like mange kommuner som bruker mer midler enn seg, som den har kommuner som bruker mindre midler enn seg selv. Figur A1 viser at en god del av skoleeierne bruker betydelig mer midler enn mediankommunen, mens det er færre kommuner som bruker mye mindre enn mediankommunen.

Figur A1. Fordeling av total bruk etter percentil/kvartiler. Per lærer. Per årsverk i skolen. Per årsverk undervisningspersonell. (n=417 kommuner).

Det er små forskjeller mellom de kommunene som bruker minst midler (forskjellen mellom P10 og P25). Mens P10-kommunen bruker 4.300 kroner per lærer bruker kommunen midt i fordelingen (median) om lag 6.700 kroner eller 1,56 ganger så mye. Tar vi for oss kommunene som bruker mest (vist ved P90-kommunen i figur A1) bruker den i gjennomsnitt 1,75 ganger så mye som mediankommunen.

Kommunestørrelse

Tidligere har det vist seg at småkommunene bruker mer midler per lærer enn de større kommunene. I 2006 brukte de minste kommunene (under 2.000 innbyggere) i gjennomsnitt 1,36 ganger så mye på kompetanseutvikling per lærer som kommuner med mer enn 20.000 innbyggere. Tilsvarende brukte de minste i gjennomsnitt 1,42 ganger mer per lærer enn de største kommunene i 2007.

Tabell A4. Gjennomsnittlig total bruk per lærer. Etter kommunestørrelse. 2008. (n=417 kommuner)

	Gjennomsnitt – kommune	Laveste bruk – kommune	Høyeste bruk – kommune
Under 2.000 innbyggere (n=92 kommuner)	9200	3900	23500
2.000–5.000 innbyggere (n= 134 kommuner)	7900	1600	26000
5.000–10.000 innbyggere (n= 87 kommuner)	6500	2000	20400
10.000–20.000 Innbyggere (n=55 kommuner)	6900	3500	20800
20.000–50.000 Innbyggere (n=36 kommuner)	6000	3200	13000
Mer enn 50.000 innbyggere (n= 13 kommuner)	6400	4200	11000
Per lærer Landet samlet	7600	1600	26000

Som tabell A4 viser er det fortsatt småkommunene brukte mest per lærer. Gjennomsnittbruken i de minste kommunene er 1,43 ganger høyere enn i de største kommunene. Deler man kommunene inn etter over/under 10.000 innbyggere, bruker de minste kommunene i gjennomsnitt 7.900 per lærer, mens kommunene med flere enn 10.000 innbyggere i gjennomsnitt bruker 6.500 per lærer. Kommunene med under 10.000 innbyggere bruker etter en slik inndeling i gjennomsnitt 1,2 ganger så mye som kommuner med over 10.000 innbyggere. Tar man for seg ytterpunktene i form av kommunene med lavest og høyest bruk, ser man at forskjellene i midler per lærer er størst mellom de minste kommunene. Forskjellen mellom skoleeierne som har brukt mest og minst, blir mindre desto større kommunene blir.

Andel undervisningspersonell

En annen tilnærming er å se bruk i lys av andel lærere i forhold til totalt antall tilsatte i kommunen. I 2007 viste det seg «lærertetthet i forhold til kommunalt tilsatte» hadde en sammenheng med bruk av midler på kompetanseutvikling. Kommuner med lav lærertetthet i forhold til kommunalt ansatte brukte mer penger på kompetanseutvikling per lærer enn kommuner hvor lærertettheten var høyere.

Tabell A5. Gjennomsnittlig total bruk per lærer. Etter andel lærere av kommunalt tilsatte. 2008 (n=417 kommuner)

	Gjennomsnitt – kommune	Laveste bruk – kommune	Høyeste bruk – kommune
Under 13 prosent (n=102 kommuner)	8600	2000	21700
13–15 prosent (n=138 kommuner)	7400	1600	26000
15–16 prosent (n=100 kommuner)	7200	3400	17300
Mer enn 17 prosent (n=77 kommuner)	6900	3400	20800
Per lærer – Landet samlet	7600	1600	26000

Tendensene fra 2007 finner man også i 2008 tallene. Desto lavere lærertetthet i forhold til totalt antall kommunalt tilsatte, desto høyere er gjennomsnittlig bruk per lærer på kompetanseutvikling. Kommuner som har en relativ liten andel lærere i forhold til andre kommunalt tilsatte (under 13 prosent) brukte i gjennomsnitt 1,25 ganger mer per lærer enn kommunene med høy lærertetthet (mer enn 17 prosent).

1.3 Variasjon i bruk av egne midler

Av de 422 kommunene som rapporterte inn var det 20 kommuner som rapporterte inn 0 kroner i egne midler. Blant de 20 kommunene som oppga at de ikke brukte egne midler var flest hjemmehørende i Vestfold (4 kommuner), Troms (4 kommuner), Aust-Agder (3 kommuner), Oppland (2 kommuner) og Sogn og Fjordane (2 kommuner).

Samlet ble det i 2008 innrapportert 195,8 millioner i egne midler mot 216,5 millioner i 2007. Med andre ord en nedgang på 20,7 millioner på landsbasis. I tillegg må det nevnes at det var flere kommuner som rapporterte inn egne midler i 2008 enn i 2007.

Tabell A6. Samlet bruk av egne midler, aggregert på fylkesnivå. 2004.2005.2006.2007. 2008. Indeks (2004=100) og (2007=100). (n=403 kommuner i 2004 og 2005, n=418 kommuner i 2006, n=410 kommuner i 2007 og n=422 kommuner 2008)

	Egne midler 2004	Egne midler 2005	Egne midler 2006	Egne midler 2007	Egne midler 2008	2008 (2004=100)	2008 (2007=100)
Østfold	6391726	6707394	11685604	11840423	12815533	201	108
Akershus	17437441	19048643	24586773	23778423	21850099	125	92
Oslo	10710000	12530000	18647000	25650000	17200000	161	67
Hedmark	6287341	8449892	7417087	9687277	6869756	109	71
Oppland*	7187266	7745857	9366903	8351652	6558406	91	79
Buskerud	6065490	5162559	6047558	7552149	6828189	113	90
Vestfold*	5294065	5514000	5313863	5811517	4925010	93	85
Telemark	6110648	4604149	6999874	9611405	8026535	131	84
Aust-Agder*	2430331	3133473	2232151	2085365	2601759	107	125
Vest-Agder	5704987	6230307	6147538	8924578	5652653	99	63
Rogaland	13219327	13721618	17349503	17720539	16568905	125	94
Hordaland	14385838	18662255	20365542	26213786	27494310	191	105
Sogn og Fjordane*	5021576	6211785	5890649	5504600	5927168	118	108
Møre og Romsdal	7618032	8127363	10947228	12481013	12029406	158	96
Sør-Trøndelag	7434235	7750848	9489959	8484114	10206449	137	120
Nord-Trøndelag	5131596	5995335	6500040	11538503	6224457	121	54
Nordland*	7332927	8075770	13411421	8659643	11315526	154	131
Troms*	8277802	8567030	5617159	6886872	7218275	87	105
Finnmark*	3321978	3222818	1745345	5700741	5431701	164	95
Landet samlet	145362606	159461096	190411197	216482600	195744137	135	90

* Hver tredje kommune i Finnmark og hver femte kommune i Troms innrapporterte ikke inn for 2006. Tilsvarende mangler omlag hver tredje kommune i Nordland for 2007. For 2008 har vi også relativt stort frafall i Vestfold og Aust-Agder.

For landet samlet var økningen i innrapporterte egne midler på 35 prosent fra 2004 til 2008. Tar vi for oss utviklingen fra 2007 til 2008 reduseres egne midler med 10 prosent. Det er dog store fylkesmessige forskjeller, hvor skoleeierne i syv fylker bruker mer midler i 2008 enn i 2007. Størst nedgang var det blant kommunene i Nord-Trøndelag hvor man nesten halverte egne midler fra 2007 til 2008. Oslo og Vest-Agder brukte omlag en tredel mindre enn man gjorde året før.

I 2005 og 2006 brukte to av tre kommuner mindre egne midler enn statlige midler, mens 57 prosent av kommunene brukte mindre egne midler enn statlige midler i 2007. I 2008 var det 60 prosent av kommunene som brukte mindre egne midler enn statlige midler. Sagt på en annen måte, var bruk av egne midler større enn bruk av statlige midler i fire av ti kommuner i 2008.

I gjennomsnitt brukte kommunene 3.800 kroner per lærer, 4.400 kroner per årsverk og 4.800 kroner per årsverk undervisningspersonell i egne midler. Lavest bruk av egne mid-

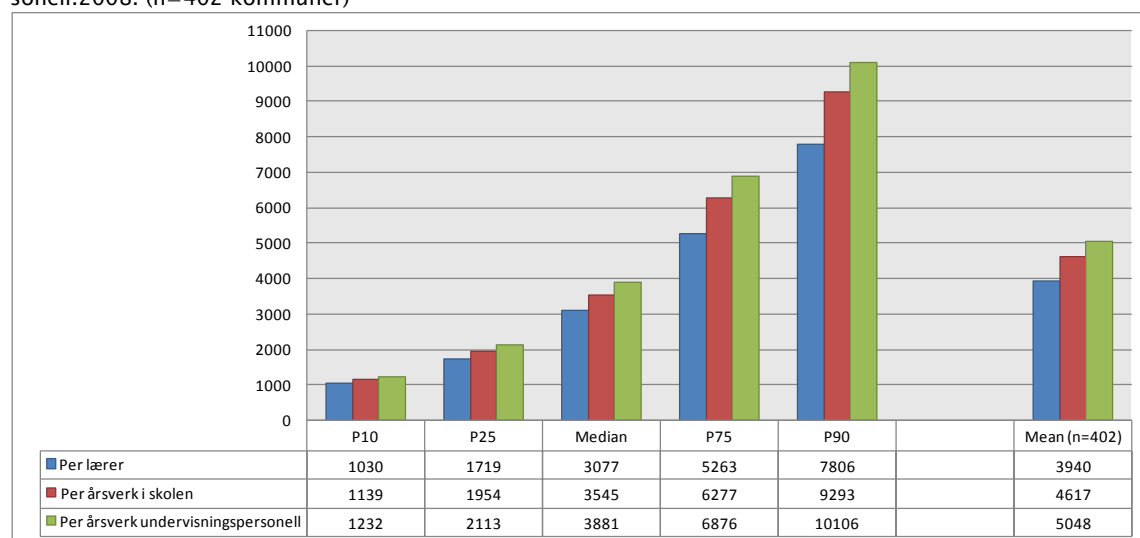
ler var som tidligere nevnt 0 kroner i 20 kommuner, mens kommunen som brukte mest egne midler brukte 27.100 kroner per lærer.

Tabell A7. Bruk av egne midler på kompetanseutvikling. Spredningsmål (n=422 kommuner). 2008.

	Gjennomsnitt – kommune	Laveste bruk – kommune	Høyeste bruk – kommune
Per årsverk i skolen	4400	0	24800
Per årsverk undervisningspersonell	4800	0	27100
Per lærer	3800	0	19500

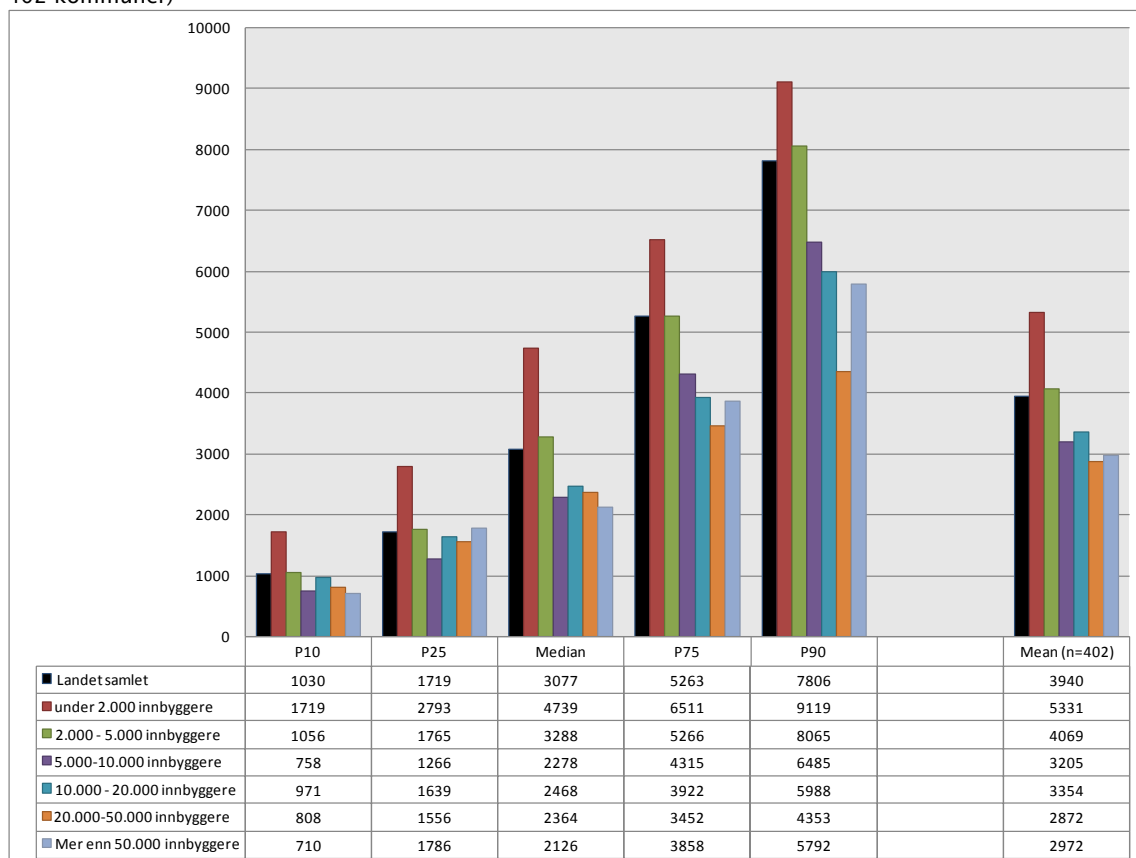
Sammenliknet med 2007, går gjennomsnittstallene ned med 2-300 kroner for de tre måleparameterne. Blant de kommunene som faktisk brukte egne midler i 2008 er variasjonen vist i figur A2 (Vi har tatt ut kommunene som har rapportert 0 kroner i egne midler i figur A2).

Figur A2. Fordeling av egen bruk etter percentil/kvartil. Per lærer. Per årsverk. Per årsverk undervisningspersonell. 2008. (n=402 kommuner)

Forskjellene mellom kommunene i bruk av egne midler er fortsatt stor og svakt økende. P10-kommunen, som kun hadde 10 prosent av kommunene med lavere bruk av egne midler, brukte en drøy tusenlapp per lærer. I den andre enden brukte P90-kommunen (som kun hadde 10 prosent av kommunene med høyere bruk av egne midler) 7,6 ganger så mye som P10 kommunen. Kommunen som ligger midt i fordelingen (median) brukte 3.100 egne kroner per lærer, 3.500 kroner per årsverk i skolen eller 3.900 per årsverk undervisningspersonell. Som figur A2 også viser er det en økning i gjennomsnittsverdiene (Mean) på egen bruk når vi har tatt ut de 20 kommunene som ikke brukte noen egne midler (jfr gjennomsnittstallene i tabell A7).

Figur A3. Fordeling av egen bruk etter percentil/kvartil. Bruk per lærer. Etter kommunestørrelse. 2008. (n= 402 kommuner)

Som i 2007, viser det seg også i 2008 at det var de minste kommunene som brukte mest egne midler. Det er i første rekke de aller minste kommunene som skiller seg ut. Legger man mediankommunene til grunn brukte de minste kommunene godt over dobbelt så mye egne midler per lærer som de aller største kommunene. Legger man gjennomsnittet til grunn er forskjellen på 2.400 egne kroner per lærer.

1.4 Bruk av midler etter skoleslag

I 2008 skulle skoleeierne for første gang rapportere bruk av kompetansemidler etter målgrupper ved småskole/mellomtrinn og ungdomsskoletrinn og for andre målgrupper. Til sammen rapporterte man på landsbasis inn bruk på 441 millioner. Dette er nesten fem millioner mer enn det man innrapporterte på total bruk, inkludert de øremerkede midlene fra fylkesmannen (se tabell A1).

Syv fylker rapporterer inn mindre bruk av midler etter skoleslag enn det de gjorde etter finansiering, mens de tolv andre rapporterte inn mer etter skoleslag enn etter finansieringskilde. I samtlige fylker er det differanser, og i enkelte fylker er differansene betydelige. For eksempel rapporterte Oslo inn 11 millioner mer etter skoleslag, enn summen av de statlige tilskuddene, øremerkede midlene og egne midler (se tabell A1). En forklaring på dette kan være at man har tatt ubrukte midler fra 2007 og brukt/ført disse midlene med her.

Tabell A8. Bruk av midler på kompetanseutvikling etter skoleslag: småskole/mellomtrinn, ungdomsskoletrinn og andre målgrupper. Absolutte tall og prosent. 2008.

	Grunnskole	Prosent	Ungdomsskole	Prosent	Andre målgrupper	Prosent	Samlet etter skoleslag	Prosent
Østfold	16062229	69	6834453	29	458729	2	23355411	100
Akershus	20802224	56	14180728	38	2465836	7	37448788	100
Oslo	27219600	60	18146400	40	0	0	45366000	100
Hedmark	10142110	59	5802703	34	1132700	7	17077513	100
Oppland	10552913	62	5819083	34	772671	5	17144667	100
Buskerud	11895900	63	6730938	35	367800	2	18994638	100
Vestfold	12415471	69	5161938	29	399163	2	17976572	100
Telemark	10559828	59	6352324	35	1111673	6	18023825	100
Aust-Agder	4951027	56	2932891	33	1034560	12	8918478	100
Vest-Agder	12233374	72	2952051	17	1744963	10	16930388	100
Rogaland	28620755	64	14754077	33	1504800	3	44879632	100
Hordaland	28874351	62	16757658	36	716202	2	46348211	100
Sogn og Fjordane	6639733	57	4713107	41	266000	2	11618840	100
Møre og Romsdal	16828862	57	11587020	40	863720	3	29279602	100
Sør-Trøndelag	14775203	70	6060457	29	411455	2	21247115	100
Nord-Trøndelag	9838668	63	5179648	33	515000	3	15533316	100
Nordland	13160460	56	8360212	36	1988929	8	23509601	100
Troms	9331515	56	6354860	38	958900	6	16645275	100
Finnmark	7348052	69	2741950	26	552752	5	10642754	100
Landet samlet	272252275	62	151422498	34	17265853	4	440940626	100

På landsbasis ble 62 prosent av midlene brukt på småskolen/mellomtrinnet, 34 prosent på ungdomstrinnene, mens de resterende fire prosentene ble brukt på andre målgrupper. Det er fylkesvise forskjeller. Mens Oslo ikke brukte en krone på andre målgrupper, ble 12 prosent av midlene i Aust-Agder og 10 prosent av midlene i Vest-Agder brukt på andre målgrupper. Vest-Agder skiller seg også ut med den laveste andelen brukt på ungdomstrinnene (17 prosent), mens for eksempel Sogn og Fjordane rapporterer at 41 prosent av midlene på ble brukt på ungdomstrinnene.

1.5 Disponerte skoleeier eller skolene midlene?

På landsbasis oppga skoleeierne at skolene og skoleeierne til sammen disponerte omlag 479 millioner kroner til sammen. Dette tallet er om lag 42,2 millioner mindre enn summen av statlige midler, øremerkede midler fra fylkesmann, egne midler og ubrukte midler fra 2007 (se tabell A1). Dersom man går nærmere inn på differansene mellom totale midler og disponible midler viser det seg at tre fylker ikke har noen differanse, ni fylker har mindre differanser, mens de resterende har store forskjeller mellom totale og disponible midler. Størst er forskjellen i Vestfold, hvor de disponible midlene er godt under halvparten av de totale midlene. Det kan synes som de forskjellige fylkene har lagt noe ulik fortolkning i hva som skulle kategoriseres på spørsmålet.

I 2007-rapporteringen viste det seg på landsbasis at seks av ti kroner ble disponert av skoleeier, mens de fire siste kronene ble disponert av skolene. Det viste seg at det var store regionale forskjeller, eksempelvis disponert skolene minst i Oslo (21 prosent av midlene), mens de disponerte mest i Sogn og Fjordane (63 prosent).

Tabell A9. Disposisjon av midlene i kommunene. Skoleeier eller skole. Aggregert på fylkesnivå. 2008.

	Totale midler*	Prosent avvik	Disponible midler**	Prosent skoleeier	Prosent skolene
Østfold	30571137	-16	25683196	57	43
Akershus	56269358	-7	52266346	67	33
Oslo	45366000	0	45366000	86	14
Hedmark	19490311	-4	18763053	68	32
Oppland	17120673	-3	16662206	72	28
Buskerud	25729978	-15	21939727	68	32
Vestfold	39465915	-54	18107370	39	61
Telemark	18023825	0	18023825	67	33
Aust-Agder	9636832	-5	9186832	55	45
Vest-Agder	17579691	-3	17016613	66	34
Rogaland	45802863	16	53029035	69	31
Hordaland	53694311	-10	48495614	50	50
Sogn og Fjordane	13611932	-3	13169861	43	57
Møre og Romsdal	29279902	0	29279002	63	37
Sør-Trøndelag	25328487	-10	22723558	63	37
Nord-Trøndelag	17907501	-7	16660647	75	25
Nordland	26535134	-5	25215701	62	38
Troms	18533924	-10	16606375	53	47
Finnmark	11151905	-4	10728195	60	40
Landet samlet	521099679	-8	478923156	64	36

*Summen av statlige tilskudd, øremerkede midler fylkesmann, egne midler til kompetanseutvikling, ubrukte midler overført fra 2007.

** Summen av midler oppgitt etter hvem som disponerer midlene (skoleeier eller skole)

Dersom vi ser på fordelingen av de disponible midlene, er trenden at skoleeierne i sterkere grad enn tidligere disponerte midlene i 2008. På landsbasis disponerte de 64 prosent av midlene mot 60 prosent i 2007. Vi finner også for 2008 sterke regionale variasjoner. Oslo skolene disponerte 14 prosent av midlene direkte, mens Sogn og

Fjordaneskolene disponerte 57 prosent direkte. Disse to fylkene dannet også ytterpunktene i 2007.

Tabell A10. Disposisjon over midlene. Skoleeier eller skole. Prosent. Etter kommunestørrelse. 2008

	Samlede disponible midler	Disponeres av skoleeier prosent	Disponeres av skolene prosent
Under 2.000 innbyggere	23609049	45	55
2.000–5.000 innbyggere	67853703	61	39
5.000–10.000 innbyggere	69346335	62	38
10.000–20.000 innbyggere	87995083	72	28
20.000–50.000 innbyggere	90546304	60	40
Mer enn 50.000 innbyggere	139572682	67	33
Landet samlet	478923156	64	36

Ser man på disposisjonen av midlene i lys av kommunestørrelse er det de aller minste kommunene som i sterkest grad synes å ha latt skolene disponere midlene.

1.6 Bruk på videre- og etterutdanning

Skoleeierne rapporterte bruk av midler på ulike former for kompetanseutvikling. Hovedskillet går på om det er *kompetansegivende videreutdanning* som gir studiepoeng, eller om det er *etterutdanning og annet utviklingsarbeid* som ikke gir studiepoeng. For enkelhets skyld har vi kalt dette «Videreutdanning» og «Etterutdanning».

Tabell A11. Bruk av midlene på videreutdanning og etterutdanning, ubrukte midler. Prosent. 2005–2008.

	Prosent Videreutdanning	Prosent Etterutdanning	Ubrukte midler*
2005	16	84	–
2006	22	78	–
2007	15 (19)	67 (81)	17
2008	19(24)	62(76)	19

*Skoleeierne rapporterte ikke inn ubrukte midler for 2005 og 2006.

De ubrukte midlene i 2008 utgjorde 19 prosent, og en tilsvarende andel ble brukt på videreutdanning i 2008. Som tidligere år, ble mesteparten av pengene i 2008 brukt på etterutdanning. Dersom vi tar for oss de midlene som faktisk ble brukt (oppgitt i parentes), viser det seg at i underkant av hver fjerde krone gikk til videreutdanning. Dette er en økning fra 2007 til 2008 og den høyeste andelen i perioden 2005–08, selv om mesteparten av pengene også i 2008 gikk til etterutdanning.

Av de i alt 422 kommunene var det 65 kommuner som rapporterte inn at de ikke hadde brukt noen midler på videreutdanning, mens ni kommuner rapporterte inn at de ikke hadde brukt midler på etterutdanning.

Tabell A12. Samlet bruk på videre- og etterutdanning og ubrukte midler. Aggregert på fylkesnivå. Andel brukt på videreutdanning, etterutdanning og ubrukte midler. Prosent. (n= 422 kommuner).

2008	Videreutdanning	Etterutdanning	Ubrukte midler	Samlet	Prosent VU	Prosent EU	Prosent Ubrukt
Østfold	8766360	11370890	6462565	26599815	33	43	24
Akershus	6955948	32525354	14588700	54070002	13	60	27
Oslo	4897000	18301000	22168000	45366000	11	40	49
Hedmark	5538390	10986075	2479273	19003738	29	58	13
Oppland	5215175	9150823	2339774	16705772	31	55	14
Buskerud	2500529	14969285	4771213	22241027	11	67	21
Vestfold	1886427	11534477	5916304	19337208	10	60	31
Telemark	3783454	11995161	2245210	18023825	21	67	12
Aust-Agder	1157765	7030358	1448709	9636832	12	73	15
Vest-Agder	1193189	12615395	3698054	17506638	7	72	21
Rogaland	9545554	30791916	6026110	46363580	21	66	13
Hordaland	9611712	35092283	4697549	49401544	19	71	10
Sogn og Fjordane	4455633	7464708	1357550	13277891	34	56	10
Møre og Romsdal	6509848	20308501	2461153	29279502	22	69	8
Sør-Trøndelag	5299035	15639645	2962370	23901050	22	65	12
Nord-Trøndelag	4149418	9815074	2210121	16174613	26	61	14
Nordland	6487811	15555805	3092397	25136013	26	62	12
Troms	2554102	13623573	2014249	18191924	14	75	11
Finnmark	2163246	7530571	946688	10640505	20	71	9
Landet samlet	92670596	296300894	91885989	480857479	19	62	19

For Oslo sitt vedkommende står halvparten av midlene ubrukt, mens tilsvarende restanse ligger på åtte prosent i Møre og Romsdal og ni prosent i Finnmark.

Når vi ser bort fra de ubrukte midlene, er det kommunene i Østfold som har den høyeste andelen med videreutdanning og ditto den laveste på etterutdanning og annet utviklingsarbeid. Agder-fylkene, Vestfold og Buskerud har derimot de laveste andelen på videreutdanning og ditto de høyeste på etterutdanning.

Hvorfor har man ubrukte midler?

Kommunene som hadde restanser skulle rapportere inn årsakene til at man ikke hadde brukt midlene. I 2007 viste det seg at Sør-Trøndelag og Oslo var de som i størst grad rapporterer om ubrukte midler. Oslo er på topp over ubrukte midler også i 2008. Til sammen var det 239 kommuner som rapporterte om ubrukte midler, mot 176 kommuner i 2007. Mer enn to tredeler av kommunene i Østfold, Akershus, Buskerud, Vestfold, Telemark og Vest-Agder oppga at de hadde ubrukte midler i 2008. Av de 239 kommunene var det 225 kommuner som oppga følgende årsak(er):

Tabell A13. Årsaker til at man har ubrukte midler. Flere svar mulig. (n=225 kommuner)

Årsak	Antall skoleeiere
Planlagte kompetanseutviklingstiltak iverksettes ikke før våren 2009	168
Kompetanseutviklingstiltak er iverksatt, men utgifter er ikke belastet ennå	166
Planlagte kompetanseutviklingstiltak er utsatt pga manglende oppslutning / deltakelse	46
Planlagte kompetanseutviklingstiltak er utsatt pga kapasitet hos universitet/høyskole/fagmiljø, eller mangel på tilbud fra samme	45
Kostnader har vært lavere enn forutsatt	27
Forsinkelse i fastsetting av kompetanseutviklingsplaner	21

66 kommuner oppga en årsak, 94 kommuner oppga to årsaker, mens 65 oppga tre forskjellige eller flere årsaker. Både i 2007 og i 2006 var de viktigste årsakene at «Planlagte kompetanseutviklingstiltak iverksettes ikke før våren 2007/08» og «Kompetanseutviklingstiltak er iverksatt, men utgiftene er ikke belastet enda». Årsakene er relatert til tidsmessig periodiseringsproblematikk hvor utgiftene ikke har blitt tidsavgrenset i form av en periodisert kostnad.

I analysesammenheng er det de andre årsakene mer interessante; lav oppslutning, forsinkelse, kostnader og kapasitet hos eksterne leverandører. Til sammen er det 105 kommuner som har oppgitt en eller flere av disse årsakene for at de hadde ubrukte midler. Dette er en klar økning fra 2007 da antallet var 84 skoleeiere. Av de 105 kommunene har 77 oppgitt én årsak, 22 har oppgitt to årsaker mens seks kommuner har oppgitt tre årsaker til ubrukte midler. Deres svar fordelte seg som følger.

Tabell A14. Svarfordelinger for årsak til avvik eller ubrukte midler.

	Forsinkelser	Manglende oppslutning / deltakelse	Kapasitet	Kostnader
Forsinkelser i fastsetting av kompetanseutviklingsplaner	21	0	5	1
Tiltak utsatt pga. manglende oppslutning/deltakelse	2	46	15	8
Tiltak utsatt pga. kapasitet leverandør eller mangel på tilbud	5	15	45	9
Kostnader har vært lavere enn forventet	1	8	9	27

21 skoleeiere oppgir forsinkelser i fastsetting av planene, men som vi ser oppgir fem av disse også at tiltakene har blitt utsatt som en følge av kapasitet hos leverandører. En kommune oppgir forsinkelser i fastsetting av kompetanseutviklingsplaner sammen med lavere kostnader enn forventet.

46 skoleeiere oppgir at det er manglende oppslutning/deltakelse og blant disse er det 15 skoleeiere som også sier at årsaken til forsinkelse skyldes kapasitet hos leverandører. Åtte kommuner oppgir at kostnadene har blitt lavere enn forventet, som en følge av manglende oppslutning/deltakelse. Over 20 prosent av kommunene i Buskerud, Vestfold, Vest-Agder, Rogaland og Finnmark oppga at tiltakene var blitt utsatt på grunn av manglende oppslutning/deltakelse.

45 skoleeiere oppgir kapasitet hos leverandører som årsak til at de har ubrukte midler. Av disse 45 er det også 15 som sier at det er manglende oppslutning, mens ni kommuner sier at kostnadene har blitt lavere enn forventet. 20 prosent eller mer av kommunene i Akershus, Buskerud, Vestfold, Vest-Agder og Rogaland oppga at tiltak var utsatt som en følge av kapasitet hos leverandør eller manglende tilbud. Ser vi på disse 45 skoleeierne i lys av kommunestørrelse, er det noe overraskende de største kommunene som

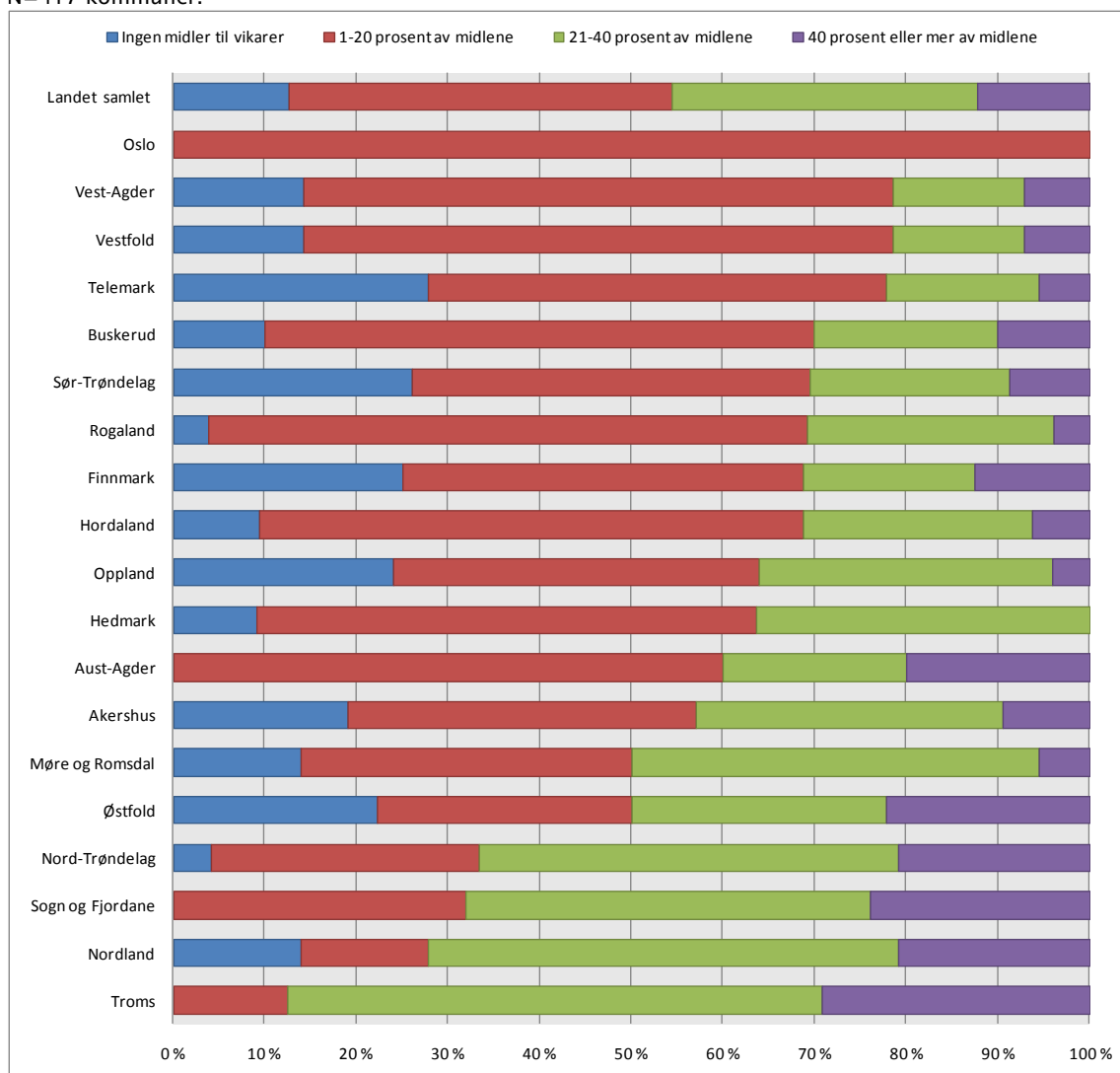
har svært manglende kapasitet hos leverandører. Mens bare syv prosent av kommunene med under 10.000 innbyggere svarer manglende kapasitet hos leverandører, viser det seg at tre ganger så mange, eller 21 prosent av kommunene med over 10.000 innbyggere oppgir manglende kapasitet hos leverandørene eller mangel på tilbud.

Til sammen 27 kommuner oppga at kostnadene var lavere enn forventet og av disse igjen oppgir en relativt høy andel at dette skyldes manglede oppslutning og kapasitet hos leverandørene.

Ble midlene brukt på vikarer?

Det er særlig aktuelt å sette inn vikarer ved lengre fravær, som f.eks. ved deltakelse i videreutdanning. 417 kommuner rapporterte inn hvor stor andel av de totale midlene det var som ble benyttet til å dekke vikarutgifter for personalet ved skolene. Av disse 417 var det 53 kommuner (13 prosent) som meldte at de ikke hadde brukt noen kompetansemidler på vikarer. Tilsvarende meldte 174 kommuner (42 prosent) at de hadde brukt «1-20 prosent av midlene» på vikarer, 139 kommuner (33 prosent) meldte «21-40 prosent mens 51 kommuner (12 prosent) meldte inn «40 prosent eller mer av midlene» til vikarutgifter.

Figur A4. Bruk av kompetanseutviklingsmidler til vikarutgifter i kommunene, aggregert på fylkesnivå. 2008. N=417 kommuner.

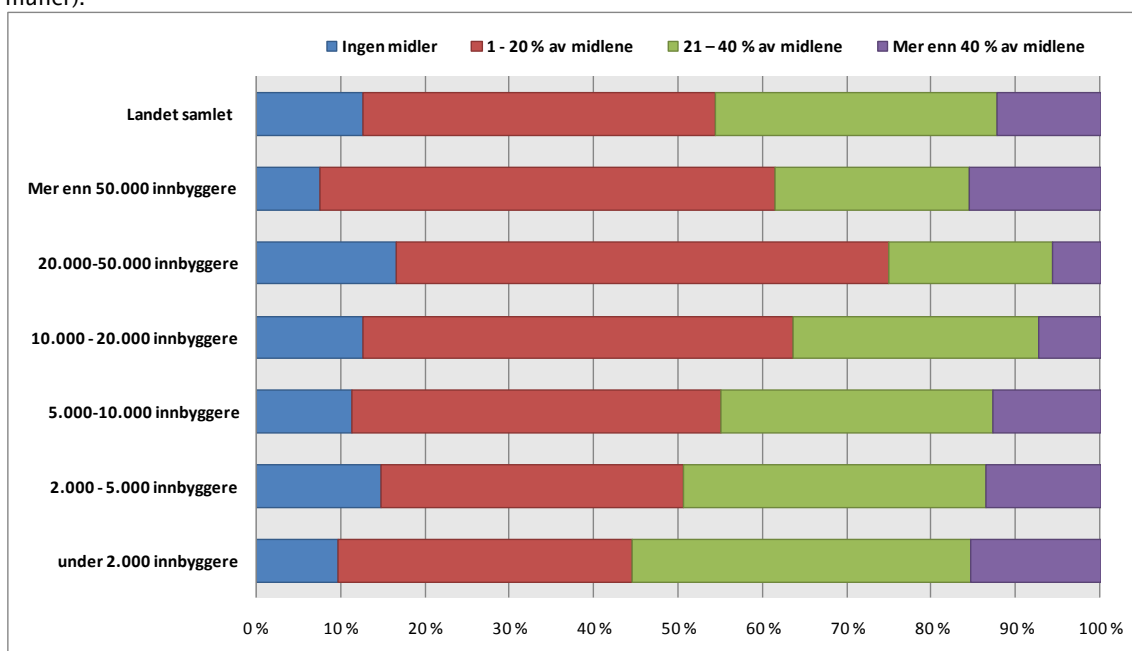
Figur A4 viser variasjonsbredden i bruk av kompetansemidler til vikarutgifter. Omlag hver fjerde kommune i Telemark, Sør-Trøndelag, Finnmark, Oppland og Østfold brukte ikke kompetansemidler i det hele tatt for å betale vikarutgifter. Om lag tre av fire kommuner i Vest-Agder, Vestfold og Telemark brukte under 20 prosent av midlene til vikarutgifter. I den andre enden er det kommunene i Troms, Nordland, Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag som bruker mye av kompetansemidlene for å dekke opp vikarutgifter.

Tabell A15. Gjennomsnittlig total bruk per lærer. Etter andel brukt på vikarer. (n=417 kommuner)

	Gjennomsnitt - kommune	Laveste bruk - kommune	Høyeste bruk - kommune
Ingen midler på vikarer	6900	2000	14400
1-20 prosent av midlene på vikarer	7300	1600	26000
21-40 prosent av midlene på vikarer	7700	1600	19000
40 prosent eller mer av midlene på vikarer	8400	2600	20500
Per lærer - Landet samlet	7600	1600	26000

Ikke helt uventet er gjennomsnittsbruken per lærer, lavere i kommuner som ikke har brukt noen midler på vikarer enn i kommunene som har brukt kompetansemidlene på å betale vikarutgifter. Det er trolig varierende praksis på hvordan man posterer eller bokfører vikarutgifter. Enkelte skoler kan føre vikarbruk på det vanlige driftsbudsjettet, mens andre fører bruken som en kompetanseutviklingspost. I 2007 viste det seg at det ikke var noen klar trend i bruk av kompetansemidler på vikarer, sett i lys av kommunes størrelse.

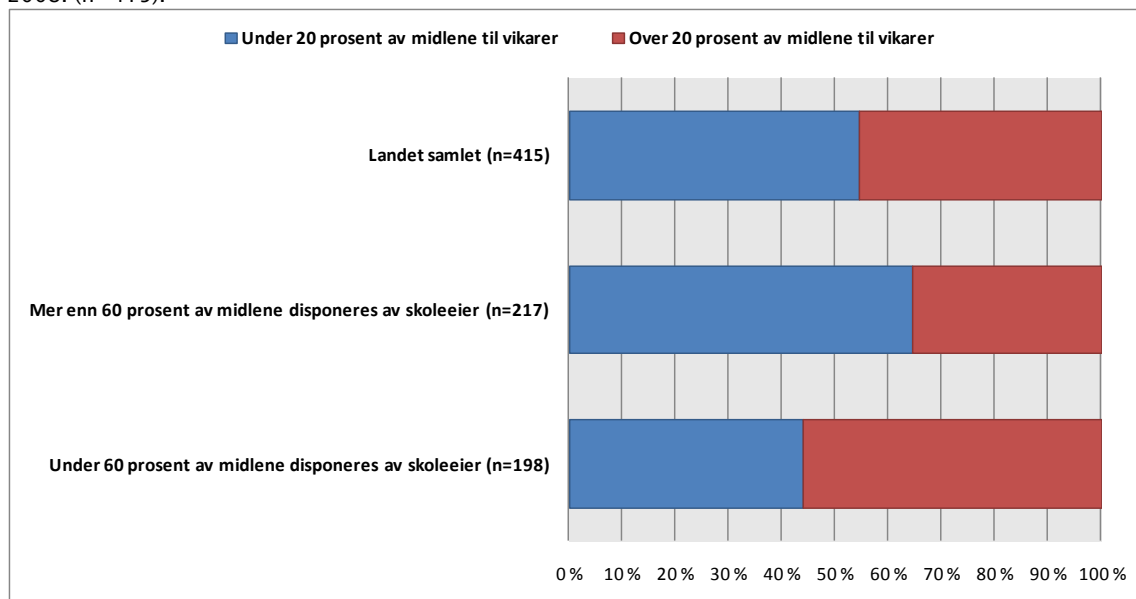
Figur A5. Bruk av kompetanseutviklingsmidler til vikarutgifter. Etter kommunestørrelse. 2008.(n= 417 kommuner).

For 2008 derimot var det variasjoner, sett i lys av kommunestørrelse. Legger man til grunn de som brukte under 20 prosent av midlene til vikarutgifter ser vi av figur A5 at andelen som brukte lite på vikarer er høyere i de største versus de minste kommunene. Mens tre av fire kommuner (20.000-50.000 innbyggere) brukte under 20 prosent på vikarer, er det godt under halvparten av de minste kommunene som brukte en så lav del av midlene til å dekke opp vikarutgifter.

I 2007 rapporteringen fant vi en sammenheng mellom bruk av midler til vikarer ut fra hvem det var som styrte midlene. Den gangen så det ut til at kompetansemidlene oftere hadde gått med til å dekke vikarutgifter der skolene styrte midlene, enn i kommuner hvor skoleeier selv satt på pengesekken.

Figur A6. Andel av kompetansemidler brukt på vikarer. Etter andel av midlene som disponeres av skoleeier. 2008. (n=415).

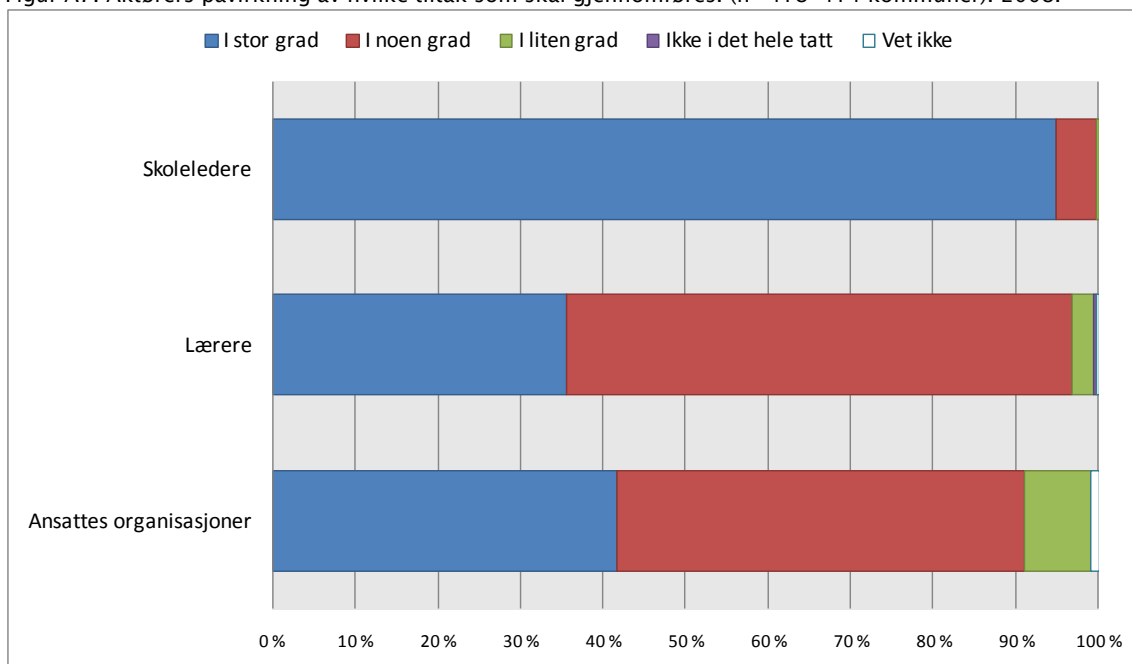

Der hvor skoleeier disponerer mer enn 60 prosent av pengene, svarte hver tredje at de har brukt over 20 prosent på vikarutgifter. På den andre siden hvor skolene hadde kontroll på 40 prosent eller mer av midlene, svarer 44 prosent at de hadde brukt over 20 prosent av midlene på vikarer. Som for 2007, viser 2008 rapporteringen at det kan se ut til at kompetansemidlene oftere kan ha gått med på å dekke vikarutgifter der midlene er styrt av skolene, enn i kommuner hvor skoleeieren har sittet på pengesekken.

1.7 Hvem vurderte hvilke tiltak som burde prioriteres?

Kommunene rapporterte på «i hvilken grad har ulike aktører vært med på å vurdere hvilke kompetanseutviklingstiltak som bør prioriteres i egen virksomhet» både i 2006 og 2007. Kort oppsummert viste det seg at skolelederne i stor grad hadde innflytelse på hvilke kompetanseutviklingstiltak som skulle gjennomføres. Lærerne og de ansattes organisasjoner kom omtrent likt ut, men hadde ikke samme påvirkningskraft som lederne.

Figur A7. Aktørers påvirkning av hvilke tiltak som skal gjennomføres. (n=418-414 kommuner). 2008.

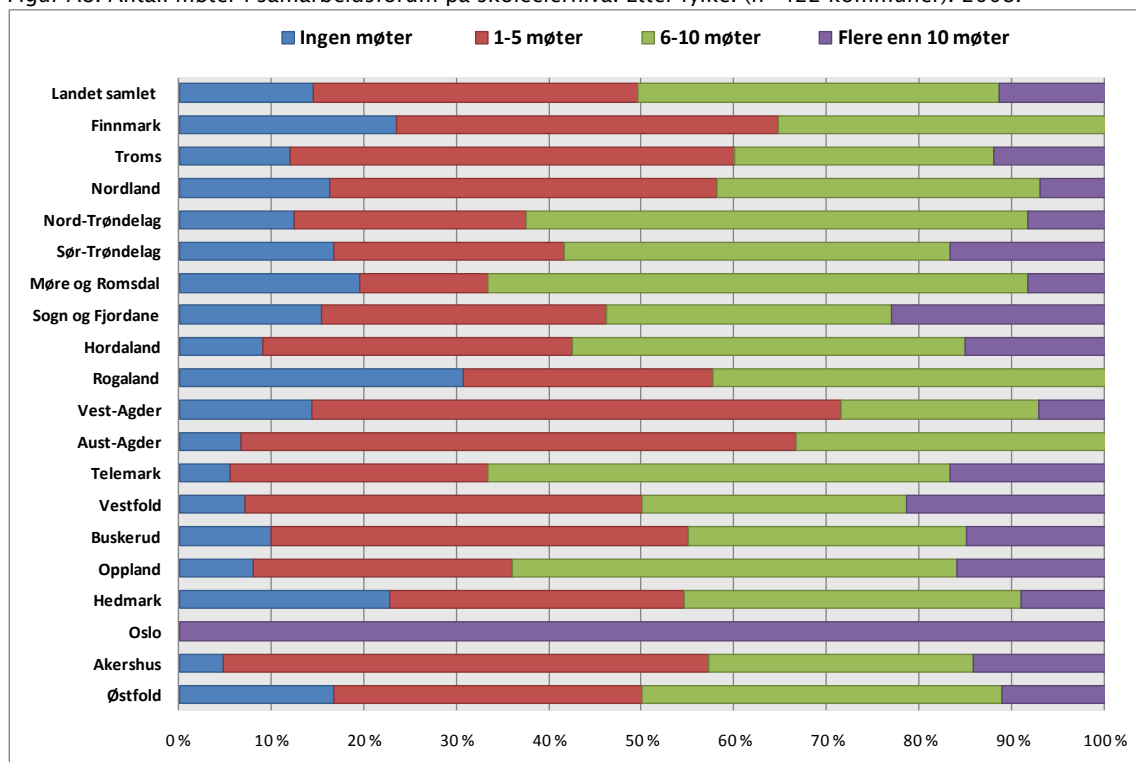

Bildet er det samme som tidligere, i følge skoleeierne er det fortsatt skolelederne som i størst grad påvirket hvilke tiltak som burde gjennomføres.

1.8 Bruk av lokale samarbeidsfora

Skoleeierne skulle for 2008 rapportere på lokale samarbeidsfora, i form av: samarbeidsforum på skolenivå og i form av interkommunalt samarbeidsforum/samarbeid mellom skoleeiere. For samarbeidsforum på skolenivå viste det seg at 14 prosent av kommunene ikke hadde deltatt i ett slikt fora, mens en noe mindre andel (11 prosent) hadde deltatt i ti møter eller mer. De fleste kommunene hadde deltatt i 6-10 møter per år.

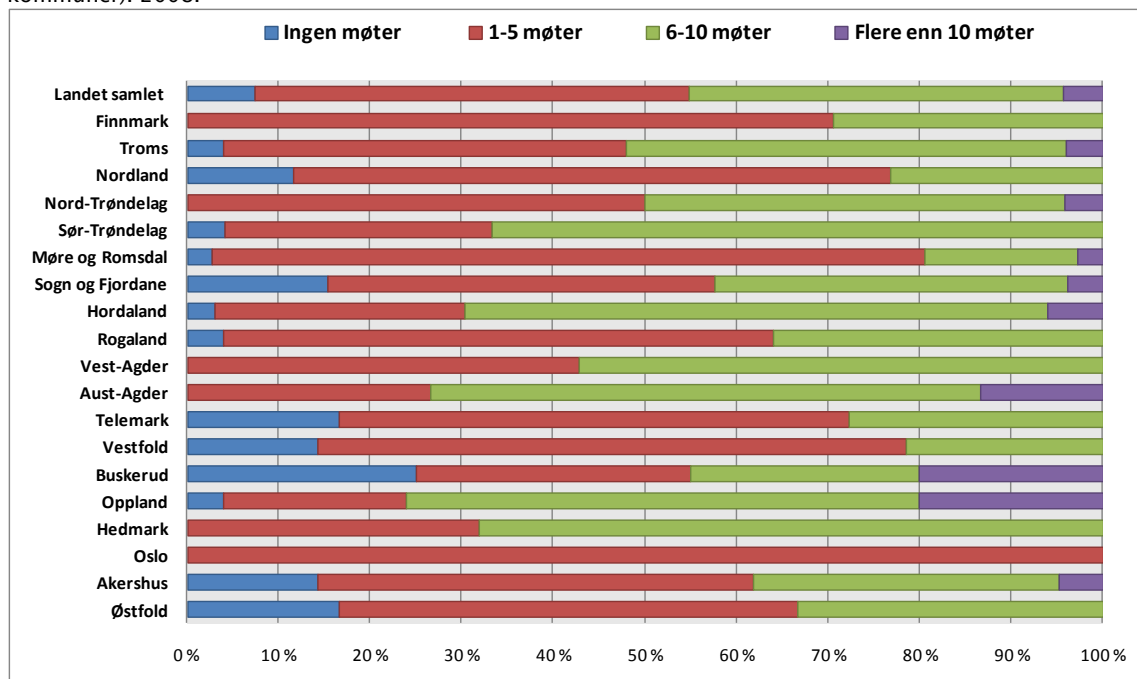
Figur A8. Antall møter i samarbeidsforum på skoleiernivå. Etter fylke. (n=422 kommuner). 2008.

Det er regionale forskjeller i bruk av samarbeidsforum på skoleier/kommunenivå. Hver tredje kommune i Rogaland og om lag hver fjerde kommune i Hedmark og Finnmark hadde ikke deltatt i noen møter i samarbeidsforum på skolenivå. I den andre enden av skalaen ser vi at et betydelig antall kommuner i Sogn og Fjordane og Vestfold har hatt mange møter.

For interkommunale samarbeidsforum/samarbeid mellom skoleiere viste det seg at syv prosent av kommunene ikke hadde deltatt i ett slikt fora, mens fire prosent av skoleeierne hadde deltatt i ti møter eller mer. De fleste kommunene hadde deltatt i 1-5 møter per år.

Figur A9. Antall møter i interkommunalt samarbeidsforum/samarbeid mellom skoleeiere. Etter fylke. (n=421 kommuner). 2008.

Det er noen regionale forskjeller i bruk av interkommunale samarbeidsforum på skoleeier/kommunenivå. Andelen kommuner som ikke har deltatt i noe samarbeid med andre kommuner på skoleeiernivå i 2008 ligger høyest i Buskerud fulgt av Østfold, Telemark, Sogn og Fjordane, Akershus og Vestfold. Hver tredje kommune i Buskerud hadde ikke deltatt i noen møter. I den andre enden av skalaen dukker Buskerud også opp. Sammen med Oppland ser vi at hver femte kommune har hatt mange møter i form av interkommunale samarbeidsforum. Buskerud har slik sett mange som ikke deltar og mange som deltar relativt hyppig, det vil trolig si at det er regioner innen fylket med et tett samarbeid og regioner uten samarbeid.

1.9 Skoler med kompetanseutviklingstiltak

Elleve forskjellige typer kompetanseutviklingstiltak skulle kommunene rapporterte inn. Disse tiltakene er de samme som man rapporterte i 2006 og 2007. Rapporteringen skjedde på skolenivå, hvor skoleeierne eller skolene selv førte opp om man hadde gjennomført tiltak innenfor de respektive kompetanseområdene. Vi teller antall skoler som har deltatt. Vi vet ikke noe om omfang eller lengde på tiltakene og heller ikke om hvor stor andel av arbeidstokken ved skolen som deltok. Et totimers tiltak for en ansatt vil slik sett telle likt som om hele skolen er på et tiltak med lang varighet. Tabell A16 viser hvor stor andel av skolene som deltok på de ulike typene tiltakene i 2006, 2007 og 2008.

Tabell A16. Andel av landets grunnskoler som deltok på kompetanseutviklingstiltak. Etter type kompetanseutviklingstiltak. Prosent. 2006, 2007 og 2008.

	2006	2007	2008
Læreplananalyse/læreplanforståelse	94	74	64
Fag	98	94	88
Skoleledelse	93	89	86
Organisasjonsutvikling /utvikling av skolen som lærende organisasjon	87	76	72
Evaluerings av egen praksis, herunder bruk av nasjonalt og/eller lokalt kvalitetsvurderingssystem	73	69	72
Tilpasset opplæring/utvikling av læringsmiljø/forebygging av atferdsproblemer	92	87	82
Utdannings- og yrkesrådgivning/ karriereveiledning	33	31	32
Fysisk aktivitet	43	40	34
Pedagogisk bruk av IKT	86	81	80
Elevvurdering	42	54	68
Andre temaer	43	42	44

For de fleste typene er det nedgang i andelen av skolene som deltok fra 2007 til 2008. Størst er nedgangen for «Læreplananalyse» med 10 prosentpoeng, mens «Fag» og «Fysisk aktivitet» går ned med 6 og 4 prosentpoeng. Det er kun én type tiltak som øker sterkt; «Elevvurdering» som ble gjennomført 68 prosent av skolene i 2008, en oppgang på 14 prosentpoeng fra 2006. Fra 2006 er veksten for «Elevvurdering» på hele 26 prosentpoeng. Tabell A17 viser fylkesvis fordeling over andel skoler involvert i kompetanseutviklingstiltakene.

Tabell A17. Skoler involvert i kompetanseutviklingstiltak. Etter type kompetanseutviklingstiltak. Prosent. Etter fylke (n= 422 kommuner). 2008.

	Antall skoler	Læreplananalyse	Fag	Skoleledelse	OU
Østfold	125	46	90	83	63
Akershus	236	75	92	85	78
Oslo	137	100	45	100	12
Hedmark	137	42	93	81	74
Oppland	138	71	98	92	86
Buskerud	146	68	85	83	77
Vestfold	119	65	92	92	84
Telemark	128	52	98	89	73
Aust-Agder	65	66	97	85	71
Vest-Agder	97	73	95	93	75
Rogaland	239	58	88	85	74
Hordaland	318	54	82	82	69
Sogn og Fjordane	127	71	94	85	76
Møre og Romsdal	223	65	94	90	82
Sør-Trøndelag	155	54	90	75	66
Nord-Trøndelag	109	80	91	92	61
Nordland	226	71	89	91	96
Troms	134	60	84	72	57
Finnmark	85	56	95	92	72
Landet samlet	2944	64	88	86	72

	Antall skoler	Egenevaluering ilpasset opplæring	U-rådgivning
Østfold	125	65	70
Akershus	236	72	86
Oslo	137	100	74
Hedmark	137	73	68
Oppland	138	83	96
Buskerud	146	62	93
Vestfold	119	61	82
Telemark	128	74	85
Aust-Agder	65	66	62
Vest-Agder	97	77	93
Rogaland	239	67	91
Hordaland	318	60	79
Sogn og Fjordane	127	80	76
Møre og Romsdal	223	85	81
Sør-Trøndelag	155	55	85
Nord-Trøndelag	109	74	89
Nordland	226	83	87
Troms	134	69	61
Finnmark	85	45	74
Landet samlet	2944	72	82

	Antall skoler	Fysisk aktivitet	Ped-IKT	Elevvurdering	Annet
Østfold	125	26	67	64	35
Akershus	236	52	83	79	53
Oslo	137	20	100	100	0
Hedmark	137	29	74	45	28
Oppland	138	36	89	75	46
Buskerud	146	37	95	62	25
Vestfold	119	31	79	92	39
Telemark	128	49	62	65	71
Aust-Agder	65	34	89	74	23
Vest-Agder	97	68	91	67	69
Rogaland	239	32	85	71	60
Hordaland	318	32	77	60	41
Sogn og Fjordane	127	29	73	63	36
Møre og Romsdal	223	30	85	87	46
Sør-Trøndelag	155	25	79	51	47
Nord-Trøndelag	109	28	83	49	68
Nordland	226	44	73	78	55
Troms	134	22	77	41	43
Finnmark	85	12	68	51	38
Landet samlet	2944	34	80	68	44

1.10 Kompetansemiljøer som ble brukt

Skoleeierne skulle rapportere antall skoler som brukte følgende kompetansemiljøer uavhengig av fagområde. Disse kompetansemiljøene ble delt inn i følgende kategorier:

- Universiteter
- Høgskoler
- Andre eksterne kompetansemiljøer
- Intern kompetanse ved skolen/skoleeier

Den fylkesvise fordelingen er vist i Tabell A18. Vi må igjen minne om at vi kun teller antall skoler som har deltatt. Vi ikke vet noe om omfang eller lengde på de mange tiltakene.

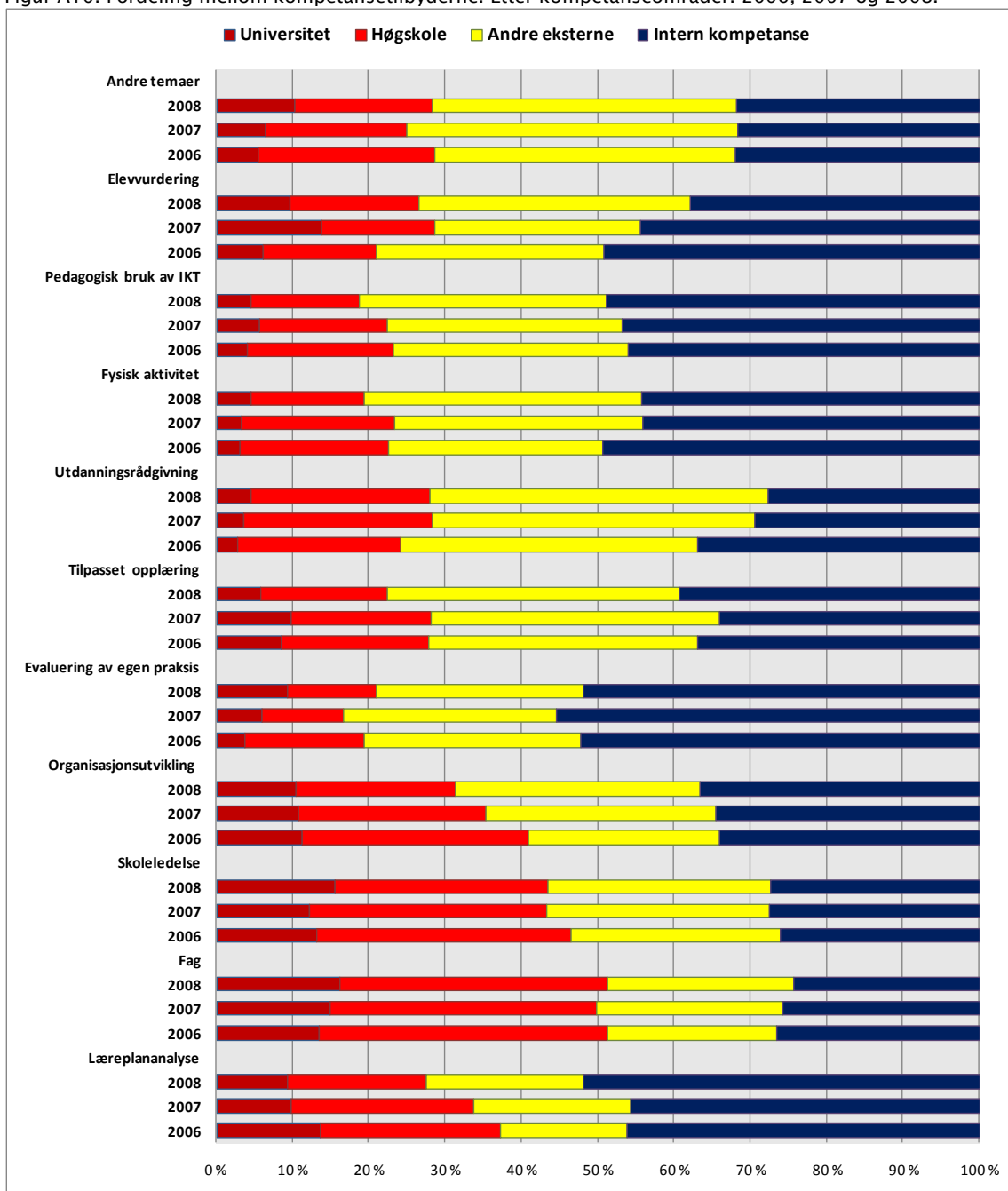
Tabell A18. Skoler som har brukt kompetansetilbydere, uavhengig av fagområde 2008. 2007 og 2008 totalt. Prosent.

	Antall skoler	Universiteter	Høgskoler	Andre eksterne	Intern kompetanse
Østfold	125	7	85	66	64
Akershus	236	37	48	52	51
Oslo	137	73	73	100	100
Hedmark	137	20	50	52	50
Oppland	138	46	88	70	82
Buskerud	146	14	42	54	55
Vestfold	119	8	38	41	37
Telemark	128	14	42	48	41
Aust-Agder	65	55	22	58	60
Vest-Agder	97	69	47	85	84
Rogaland	239	51	40	58	60
Hordaland	318	19	60	58	57
Sogn og Fjordane	127	13	92	68	85
Møre og Romsdal	223	44	89	96	90
Sør-Trøndelag	155	28	37	48	63
Nord-Trøndelag	109	17	59	61	60
Nordland	226	30	67	58	54
Troms	134	46	49	54	44
Finnmark	85	29	41	32	40
Landet samlet 2008	2944	32	58	62	62
Landet samlet 2007		35	60	61	62

Uavhengig av fagområde er det «Universitetene» som skiller seg ut med den laveste andel av skolene. «Høgskoler», «Andre eksterne kompetansemiljøer» og «Intern kompetanse ved skolen/skoleeier» hadde jevnstore andeler. Om lag seks av ti skoler har rapportert om bruk av disse tilbyderne, mot hver tredje skole for universitetene. For landet samlet er det små endringer fra 2007 til 2008 i hvilke kompetansetilbydere som skolene brukte.

I 2006 og 2007 rapporterte skoleeierne også antall skoler som hadde brukt kompetansetilbydere etter fagområde. Dette er sammen med 2008-tallene vist i figur A10.

Figur A10. Fordeling mellom kompetansetilbyderne. Etter kompetanseområder. 2006, 2007 og 2008.

Det er moderate forskjeller mellom de ulike tilbyderne i perioden 2006-2008. Dersom man skal kommentere de endringene som har vært, er dette de mest sentrale:

- **Intern kompetanse ved skolen/skoleeier**

Andelen reduseres for «Elevvurderinger», «Fysisk aktivitet» og «Utdanningsrådgivning». For de andre fagområdene er andelen stabil.

- **Det offentlige utdanningssystemet**

Andelen øker innen «Elevvurdering» og «Utdanningsrådgivning» og «Utvikling av egen praksis», men det har ikke vært noen økning fra 2007 til 2008. Andelene reduseres fra 2006 til 2008 innen «Pedagogisk bruk av IKT», «Fysisk aktivitet», «Tilpasset opplæring», «Organisasjonsutvikling», «Skoleledelse» og «Læreplananalyse». For de andre fagområdene er det stabilt.

- **Andre eksterne kompetansemiljøer**

Det er moderat vekst i andelen på «Læreplananalyse», «Fag», «Skoleledelse», «Tilpasset opplæring», «Utdanningsrådgivning» og «Elevvurdering». Det er for hele perioden vekst på over fem prosentpoeng for «Organisasjonsutvikling» og «Fysisk aktivitet». Andelen reduseres svakt i «Evaluerings av egen praksis».

Alt i alt er det ingen tegn til at det offentlige utdanningssystemet har styrket sin posisjon som tilbyder av kompetanseutviklings tiltak overfor skoleverket i perioden 2006-2008.

1.11 Læringsformer som ble brukt

Kommunene innrapporterte antall skoler som hadde brukt ulike læringsformer innenfor de elleve kompetanseområdene. Læringsformene eller typene av tiltak er gruppert inn i følgende typer:

- **Videreutdanning** (som gir studiepoeng)
- **Etterutdanning**/annen opplæring (som ikke gir studiepoeng)
- Nettverk/samarbeid med andre skoler eller lærebedrifter – **Nettverk I**
- Nettverk/samarbeid med eksterne kompetansetilbydere (for eksempel universitet, høyskole eller annet) – **Nettverk II**
- Annet utviklingsarbeid ved skolen – **Internt ved skolen**

Totalt antall skoler som rapporterte læringsformene, uavhengig av fagområde fordelte seg slik for 2008 (Tabell A19).

Tabell A19. Skolenes bruk av læringsformer³, uavhengig av fagområde. Prosent. 2008. Totalt 2007 og 2008.

	Antall skoler	Videreutdanning	Etterutdanning	Nettverk I	Nettverk II	Internt ved skolen
Østfold	125	51	76	48	49	46
Akershus	236	44	52	48	44	51
Oslo	137	40	100	40	80	100
Hedmark	137	30	50	42	28	42
Oppland	138	66	90	87	60	82
Buskerud	146	32	50	46	42	49
Vestfold	119	27	47	44	38	38
Telemark	128	27	40	36	30	38
Aust-Agder	65	18	58	57	45	45
Vest-Agder	97	62	81	82	67	74
Rogaland	239	49	63	58	36	57
Hordaland	318	40	54	45	44	53
Sogn og Fjordane	127	57	72	80	43	61
Møre og Romsdal	223	62	92	78	73	86
Sør-Trøndelag	155	32	41	42	41	42
Nord-Trøndelag	109	41	60	55	48	76
Nordland	226	40	56	48	45	47
Troms	134	40	61	60	53	60
Finnmark	85	19	44	33	33	34
Landet samlet 2008	2944	42	62	54	47	57
Landet samlet 2007		36	60	51	42	52

Dersom man ser nærmere på utviklingen fra 2007 til 2008 ser man at det er en vekst i samtlige læringsformer. Sterkest er veksten for «Videreutdanning», selv om læringsformen fortsatt har den laveste andelen. 42 prosent av landets skoler ble innrapportert med videreutdanning som læringsform. Mens to av tre skoler i Oppland ble innrapportert med videreutdanning, lå andelen på en av fem skoler i Finnmark.

«Etterutdanning» øker med et par prosentpoeng fra 2007 til 2008 og er fortsatt den hyppigste læringsformen. Samtlige skoler i Oslo ble innrapportert med videreutdanning, mens andelen lå på fire av ti skoler i Telemark.

Bruk av «Nettverk I» og «Nettverk II» øker også andelen med noen prosentpoeng fra 2007. Noe over halvparten av skolene ble innrapportert med «Nettverk I» som læringsform, mens litt under halvparten av skolene brukte «Nettverk II» som læringsform. Høyeste skoleandel for «Nettverk I» var i Oppland og lavest i Finnmark. Tilsvarende for «Nettverk II» var andelen høyest i Oslo og lavest i Hedmark.

Totalt antall skoler som har tiltak innenfor de 11 fagområdene fordelte seg prosentvist slik i 2007 (Tabell A20).

³ Noen skoleeiere har summert antall fagområder for å komme frem til antall skoler. For kommuner som har gjort dette, er antall skoler satt til maksimalt antall skoler i kommunen.

Tabell A20. Skolenes bruk av læringsformer, etter fagområde. Prosent.2008

	Antall skoler	Videreutdanning	Etterutdanning	Nettverk I	Nettverk II	Internt ved skolen
Læreplananalyse	2944	1	27	28	15	47
Fag	2944	46	65	41	24	40
Skoleledelse	2944	28	52	40	27	24
Organisasjonsutv	2944	7	33	34	26	37
Evalueringsavdel	2944	1	27	30	19	52
Tilpasset opplær	2944	8	47	30	31	50
Utdanningsrådgiv	2944	6	15	15	8	11
Fysisk aktivitet	2944	1	17	10	8	22
Ped bruk av IKT	2944	5	44	32	20	48
Elevvurdering	2944	2	35	24	19	44
Annet	2944	5	23	14	13	19

Kompetanseutvikling i «Læreplananalyse» skjer først og fremst internt ved skolen og i en viss grad gjennom etterutdanning og samarbeid med andre skoler. Kompetanseutvikling i «Fag» skjer i flest skoler gjennom etterutdanning (i 65 prosent av skolene), men også videreutdanning er en læringsmåte for «Fag» i 46 prosent av skolene. Sammen med «Skoleledelse» er «Fag» det eneste området hvor det er et stort innslag av videreutdanning. I «Skoleledelse» er det en høy andel i etterutdanning også et betydelig innslag av samarbeid mellom skoler. Av øvrige områder som omfatter mange skoler, skjer kompetanseutvikling i «Tilpasset opplæring» og i «Pedagogisk bruk av IKT» mest som internt utviklingsarbeid ved skolen eller som etterutdanning. Det samme gjelder «Elevvurdering», selv om andelene her er noe lavere.

Ser man på endringer fra 2007 til 2008, så er det en nedgang for «Læreplananalyse» på flere læringsmåter, deriblant samarbeid med andre skoler og etterutdanning. Dette gjenspeiler at færre skoler har jobbet med det i 2008 enn i 2007. Det samme gjelder «Organisasjonsutvikling» og «Tilpasset opplæring», om enn i mindre grad. «Elevvurdering» er på sin side jevnt økende på de fleste læringsformer. I «Fag» er det en viss dreining fra etterutdanning til videreutdanning fra 2007 til 2008. 46 prosent av skolene har hatt videreutdanningstiltak mot 42 prosent i 2007, mens 65 prosent har hatt etterutdanningstiltak mot 70 prosent i 2008.

1.12 Deltakerne

I aktivitetsrapporteringen skulle det meldes inn hvor mange, i ulike yrkesgrupper, som deltok på de forskjellige kompetanseutviklingstiltakene. Rapporteringen skjedde i antall personer, noe som kan ha medført noe forskjellig registreringspraksis. For eksempel kan en lærer ha deltatt i tre forskjellige tiltak innenfor eksempelvis læreplananalyse. Hvorvidt han eller hun da er blitt registrert som én eller tre personer kan det være systematiske eller tilfeldige registreringsforskjeller på. Skoleeierne skulle rapportere på følgende stillinger i skolen:

- Lærere
- Skoleledere
- PPT-ansatte
- Assistenter

Tabell A21. Antall personer som deltok i kompetanseutvikling. Etter type og stilling. 2008.

	Lærere	Skoleledere	PPT-ansatte	Assistenter	Samlet antall personer
Tilpasset opplæring	33361	3020	1072	4854	42307
Fag	33216	1912	837	1023	36988
Ped bruk av IKT	30839	2493	612	1575	35519
Læreplananalyse	30523	3059	516	789	34887
Elevvurdering	29129	2847	419	606	33001
Evaluering av egen praksis	27209	3183	669	1586	32647
Organisasjonsutvikling	22790	3586	836	2443	29655
Annet	15178	1292	588	1893	18951
Fysisk aktivitet	8113	526	109	970	9718
Skoleledelse	911	3986	163	16	5076
Utdanningsrådgivning	2906	474	65	18	3463
Landet samlet	234175	26378	5886	15773	282212

For landet samlet, var 83 prosent av deltakerne lærere og 9 prosent skoleledere i 2008. Av de andre stillingene er det assistentene som har ett visst innslag av deltakelse (6 prosent). Hvordan har så utviklingen vært i antall deltakere for perioden 2006-08?

Tabell A22. Antall personer som har deltatt i kompetanseutvikling. Etter type. 2006, 2007 og 2008.

	Samlet 2006	Samlet 2007	Samlet 2008
Læreplananalyse	52397	36098	34887
Fag	43744	37923	36988
Skoleledelse	6040	5684	5076
Organisasjonsutvikling	29912	29152	29655
Evaluering av egen praksis	30210	28844	32647
Tilpasset opplæring	45457	43752	42307
Utdanningsrådgivning	2998	3273	3463
Fysisk aktivitet	12274	10929	9718
Ped bruk av IKT	39380	37566	35519
Elevvurdering	17235	23703	33001
Annet	15690	15388	18951
Totalt	295337	272312	282212

Ser vi på samlet utvikling fra 2006 til 2008 har det vært en nedgang, mens det har vært en oppgang fra 2007 til 2008. Etter fagområde er det følgende å si om utviklingen fra 2006 til 2008:

- «Læreplananalyse» går sterkt ned (17.500 færre deltakere).
- «Fag» har nedgang på 6.800 deltakere.
- «Evaluering av egen praksis» har nedgang på 3.200 deltakere
- «Fysisk aktivitet» har nedgang på 2.600 deltakere.
- Det er en økning for «Evaluering av egen praksis» (2.400 flere)
- Det er sterk økning i «Elevvurdering» (15.800 flere deltakere).

Kompetanseutvikling for lærerne

Til sammen var det registrert ca 60.000 lærere i de 422 kommunene som har rapportert. Fordelt etter 11 kompetanseområdene og under forutsetning av at en lærer kun deltar på ett tiltak per område, har vi i tabell A23 estimert⁴ andel lærere som har deltatt på de forskjellige kompetanseområdene. Vi må igjen minne om at vi ikke har informasjon om hvor omfattende eller langvarige tiltakene har vært. Tiltakene kan inkludere ulike former for nettverk og utviklingsarbeid med kompetanseutvikling som formål, i tillegg til mer tradisjonell etter- og videreutdanning. Vi klarer heller ikke å fange opp om det er lengre eller kortere tiltak i 2008 enn i 2007 eller motsatt.

Tabell A23. Estimert andel av lærerne som har deltatt i kompetanseutvikling etter fagområde. 2006, 2007 og 2008.

	2006	2007	2008
Læreplananalyse	77	53	51
Fag	67	58	55
Skoleledelse	2	2	2
Organisasjonsutvikling	39	39	38
Evaluering av egen praksis	43	41	45
Tilpasset opplæring	63	59	56
Utdanningsrådgivning	4	5	5
Fysisk aktivitet	18	15	14
Ped. bruk av IKT	59	56	51
Elevvurdering	26	36	49
Annet	21	20	25

Tar vi for oss endringene, er bildet for lærerne det samme som vist i tabell A20. Det er en stor nedgang i «Læreplananalyse» og en markant nedgang i «Fag» fra 2006 til 2008. Derimot er det en markant økning i «Elevvurderinger», mens om lag hver fjerde lærer deltok i 2006 gjorde om lag halvparten av lærerne det i 2008.

For lærerne skulle skoleeier også fylle ut hvor mange som hadde deltatt på etter og videreutdanning i 2. fremmedspråk (fransk, tysk, spansk, russisk annet), naturfag, norsk, matematikk og engelsk. Det skulle skilles på:

- Etterutdanning (gir ikke studiepoeng)
- 2-10 studiepoeng
- 11-30 studiepoeng
- Mer enn 30 studiepoeng

Fra og med 2008 rapporteringen ble ytterligere fag tatt inn i rapporteringsrutinen:

- Lesing
- Samfunnsfag
- RLE
- Kroppsøvning

⁴ Tallene for 2006 er basert på de 418 kommunene som rapporterte den gangen, og antall lærere registrert i disse kommunene. Tilsvarende er gjort for de 410 kommunene som rapporterte i 2007. Kommuner som ikke har rapportert er med andre ord ikke tatt med i de årlige estimatene.

- Mat og Helse
- Kunst og håndverk
- Utdanningsvalg
- Musikk
- Yrkesfag
- Andre fag

Også for disse nye fagene skulle man skille mellom etter- og videreutdanning og studiepoengproduksjon.

Tabell A24. Antall lærere som gjennomførte etterutdanning og videreutdanning. 2008. Etter fag.

	Etterutdanning 2008	2-10 studiepoeng	11-30 studiepoeng	30 studiepoeng +	Videreutdanning 2008
Fransk	152	7	22	19	48
Tysk	145	5	43	17	65
Spansk	174	15	246	133	394
Russisk	0	1	2	0	3
Andre språk	143	19	65	7	91
Naturfag	2860	189	581	32	802
Norsk/samisk	5164	63	198	22	283
Matematikk	8570	136	463	29	628
Engelsk	2630	106	383	29	518
Samlet 2008	19838	541	2003	288	2832

De nye fagene som man skulle rapportere inn i 2008, fordelte seg som følger:

Tabell A25. Antall lærere som gjennomførte etterutdanning og videreutdanning. 2008. Etter fag.

	Etterutdanning 2008	2-10 studiepoeng	11-30 studiepoeng	30 studiepoeng +	Videreutdanning 2008
Lesing	11593	145	209	8	362
Samfunnsfag	622	6	26	11	43
RLE	829	10	36	13	59
Kroppsøving	1687	16	18	5	39
Mat og helse	490	22	16	2	40
Kunst og håndverk	954	8	53	10	71
Utdanningsvalg	1280	14	67	15	96
Musikk	1058	8	23	7	38
Samlet 2008	18513	229	448	71	748

Sammenlikner man med hva som ble innrapportert i foregående år er utviklingstrekkene målt i antall lærere som deltok slik:

Tabell A26. Antall lærere som gjennomførte etterutdanning og videreutdanning i 2006, 2007 og 2008. Etter fag.

	Etterutdanning 2006	Etterutdanning 2007	Etterutdanning 2008	Videreutdanning 2006	Videreutdanning 2007	Videreutdanning 2008
Fransk	134	96	152	156	111	48
Tysk	263	144	145	176	71	65
Spansk	134	162	174	806	643	394
Russisk	6	6	0	1	6	3
Andre språk	132	78	143	26	14	91
Naturfag	2268	3310	2860	679	878	802
Norsk/Samisk	6028	6037	5164	515	178	283
Matematikk	7729	6713	8570	649	527	628
Engelsk	2360	1878	2630	206	285	518
Samlet	19054	18424	19838	3214	2713	2832

Mens det er en økning i antall lærere som har deltatt i etterutdanning fra 2006 til 2008, er det færre lærere som har tatt videreutdanning i 2008 enn i 2006. Ser man på etterutdanning etter fag er matematikk og naturfag de to fagene med størst økning. Den sterkeste nedgangen har vært i norsk/samisk.

Det er færre lærere som tok formell videreutdanning i 2008 enn i 2006, eller en nedgang på om lag 12 prosent. Derimot er det en liten oppgang fra 2007 til 2008. Med unntak av engelsk, naturfag og andre språk er det nedgang fra 2006 til 2008, med størst nedgangen i spansk. For engelsk kan det også ligge en mulig feilkilde i rapporteringen ettersom de kommunene som har hatt flest lærere med studiepoeng innen engelsk utgjør en relativt stor andel av samlet lærerstab i disse kommunene.

Kompetanseutvikling for skolelederne

For skolelederne skulle det særskilt rapporteres etter- og videreutdanning gjennom:

- Deltakelse i kommunal/generell lederopplæring
- Pedagogisk ledelse/utvikling av skolen som lærende organisasjon.

Som for lærerne skiller det mellom etter- og videreutdanning. Skoleledere ble i rapporteringsskjemaet oppgitt som: rektorer, øvrige skoleledere, inspektører, avdelingsledere og liknende. Som for lærerne har vi tatt med de historiske tallene fra 2006 og 2007 i tabell A27.

Tabell A27. Antall skoleledere med etter og videreutdanning. Etter type. 2006, 2007 og 2008.

	Etterutdanning 2006	Etterutdanning 2007	Etterutdanning 2008	Videreutdanning 2006	Videreutdanning 2007	Videreutdanning 2008
Kommunal/ Generell ledelse	3531	3018	3421	821	661	584
Pedagogisk ledelse	3934	3111	3048	1219	865	680
Samlet	7465	6129	6469	2040	1526	1264

For hele perioden er det en nedgang både for etterutdanning (996 færre skoleledere eller 13 prosent) og for videreutdanningen (776 skoleledere eller 38 prosent). Mens det er en jevn nedgang for videreutdanningen fra 2006 til 2008, ser vi at etterutdanningen går noe opp fra 2007 til 2008.

«Kommunal/generell ledelse» er det fagområdet som er mest stabilt. Etterutdanning innenfor fagområdet er tilnærmet likt i 2006 som i 2008, mens det er en nedgang i videreutdanningen. Antallet skoleledere som tok videreutdanning i «Kommunal/generell ledelse» i 2008 er nesten 30 prosent lavere enn i 2006.

Enda større er nedgangen i antall skoleledere som tar videreutdanning innenfor «Pedagogisk ledelse», hvor antallet nesten halveres fra 2006 til 2008. For pedagogisk ledelse er det også en nedgang i etterutdanningen på 23 prosent, hvor om lag 1000 færre skoleledere deltok i 2008 enn i 2006.

Privatskoler og skoler i utlandet

2.1 Friskoledata

Friskoledata relaterer seg til private grunn- og videregående skoler og norske skoler i utlandet. Disse skolene rapporterer bruk av kompetansemidler til fylkesmannen. Vi har fått oversendt en oversikt over 265 private skoler og skoler i utlandet fra Utdanningsdirektoratet, og hvor mye midler disse skolene mottok i statlig støtte. Når det gjelder skolene er det ett mangfold i form av pedagogisk metode og livssyn, men for enkelthets skyld vil vi bruke betegnelsen «Friskole» som samlebetegnelse for disse skolene. Friskolene er delt inn i følgende kategorier:

- Montessorriskoler
- NFFL Skoler
- Steinerskoler
- Skoler i utlandet
- Private friskoler

For friskolene har det ikke vært mulig å beregne per capita beløp (for eksempel per lærer eller per lærerårsverk). Vi har heller ingen oversikt over antall lærere eller årsverk undervisningspersonale. Av de i alt 265 friskolene har 218 skoler rapportert inn, med andre ord ett samlet frafall på 18 prosent. Til sammen har 145 grunnskoler og 73 videregående skoler rapportert, noe som er en nedgang fra 2007. Ettersom 2008 og tidligere frafall er såpass stort vil det ikke bli presentert tidsrekker for friskolene. Tabell B1 viser frafall etter skoleslag og eier for 2008.

Tabell B1. Antall skoler. Etter type og eier. 2008.

	Private friskoler	Montessorriskoler	NFFL skoler	Steinerskoler	Skoler i utlandet	Samlet
Antall skoler	130	33	34	47	21	265
Skoler som har rapportert	111	30	28	30	19	218
Frafallsprosent	16	6	18	36	10	18
Grunnskoler	76	30	2	23	14	145
Videregående skoler	35	0	26	7	5	73

2.2 Variasjon i total bruk

De statlige tilskuddene for samtlige 265 friskoler i 2008 var på 6,77 millioner til grunnskolene og 5,82 millioner til de videregående friskolene. Til sammen oppga de 146 grunnskolene 5,82 millioner på statlige tilskudd. Tilsvarende rapporterte de 73 videregående skolene 4,83 millioner i statlige tilskudd. Når vi kontrollerer det skolene oppgir som statlig tilskudd og sammenlikner det med Utdanningsdirektoratets oversikt finner vi noe avvik. For grunnskolene er det ingen eller mindre avvik for de private friskolene, Montesoriiskolene og utenlandsskolene. Derimot er det store avvik for Steinerskolene og NFFL skolene. Tilsvarende er det små eller ingen avvik for de private videregående skolene og utenlandsskolene, mens Steiner og NFFL har store avik.

Tabell B2. Avviksoversikt for statlige tilskudd og oppgitt statlig bevilgning. Skolesalg og eier. 2008

	Private friskoler	Montesoriiskoler	Utenlandsskoler	Steinerskoler	NFFL skoler
Grunnskoler					
Negativt avvik	4	1	0	8	0
Eksakt beløp	70	27	14	3	0
Positivt avvik	2	2	0	12	2
Antall skoler	76	30	14	23	2
Prosentvis andel med samme beløp	92	90	100	13	0
Videregående skoler					
Negativt avvik	2	–	0	3	3
Eksakt beløp	32	–	5	0	3
Positivt avvik	1	–	0	4	20
Antall skoler	35	–	5	7	26
Prosent andel samme beløp	91	–	100	0	12

Når Steinerskolene og NFFL-skolene skiller seg ut, skyldes det trolig at utbetalingen av statlige strategimidler for disse skolene har skjedd til forbundene. En forklaring på avvikene mellom faktiske bevilgninger og oppgitt statlig tilskudd kan være at midlene som er utregnet for den enkelte skole har blitt lagt i en felles pott og deretter blitt redistribuert mellom Steiner- og NFFL skolene. Ettersom ikke alle skolene har rapportert tilbake vil det være en kronemessig differanse mellom summen av bevilgningen til NFFL og Steiner og summen av de innrapporterte tallene.

Av de i alt 218 skolene som innrapporterte var det 154 skoler som oppga det samme statlige tilskuddet som i Utdanningsdirektoratets oversikt. Tabell B3 viser hvordan de totale midlene fordelte seg for disse skolene.

Tabell B3. Tildelte tilskudd, øremerkede midler, Egne midler, ubrukte midler overført fra 2007, aggregert på skoletype og eier. 2008. (n=154 skoler).

	Skoler	Statlige midler	Øremerkede midler	Egne midler	Ubrukte midler fra 2007
Private friskoler	70	2832000	188375	4174156	166504
Montessori	27	756000	7000	1465114	87532
Utenlandsskoler	14	438000	45000	833133	137775
Steinerskoler	3	160000	0	365842	0
Grunnskoler samlet	114	4186000	240375	6838245	391811
Private friskoler	32	2538000	60000	2905005	30000
Utenlandsskoler	5	142000	75000	309000	1852
NFFL skoler	3	150000	0	218394	0
Videregående samlet	40	2830000	135000	3432399	31852

Legger vi de 154 skolene til grunn varierte andelen egne midler mellom 60 og 70 prosent for grunnskolene, mens de varierte fra 53 prosent for de private friskolene til 69 prosent for utenlandsskolene. Den statlige andelen av finansieringen lå på 38 prosent for grunnskolene samlet og på 45 prosent for de videregående skolene samlet. Den statlige andelen er lavere enn for de offentlige grunn- og videregående skolene, men som sagt mangler over 100 friskoler i tabell B3. Ser vi på midlene som sto ubrukt fra 2007 og derfor er blitt overført til 2008 er summene små, i gjennomsnitt har hver grunnskole 3500 kroner, mot 800 kroner i ubrukte midler per skole i videregående.

2.3 Bruk på videre- og etterutdanning

Skolene innrapporterte bruk av midler på ulike former for kompetanseutvikling. Hovedskillet går på om det er *kompetansegivende videreutdanning* som gir studiepoeng, eller om det er *etterutdanning og annet utviklingsarbeid* som ikke gir formelle studiepoeng.

Av de 218 skolene som rapporterte oppga 115 at de brukte midler på videreutdanning. Midler brukt på videreutdanning varierte fra 2.800 til 325.000 kroner mellom skolene. Tilsvarende var det 209 skoler som rapporterte inn bruk av midler på etterutdanning. Summen til etterutdanning varierte fra 4.500 kroner til 528.000 kroner. Som for de offentlige skolene skulle friskolene rapportere inn ubrukte midler. Her viste det seg at 36 skoler sto igjen med ubrukte midler i 2008, som varierte fra en tusenlapp til 75.000 kroner.

Tabell B4. Samlet bruk på etter og videreutdanning etter skoleslag. Andel brukt på videreutdanning, etterutdanning og ubrukte midler. Prosent.(n= 218 skoler).

	2008 Videreutdanning	Etterutdanning	Ubrukte midler	Samlet	Prosent VU	Prosent EU	Prosent Ubrukt
Grunnskoler	2550490	12162547	498992	15212029	17	80	3
Videregående skoler	1656181	8528411	136741	10321333	16	83	1
Friskoler samlet	4206671	20690958	635733	25533362	16	81	2

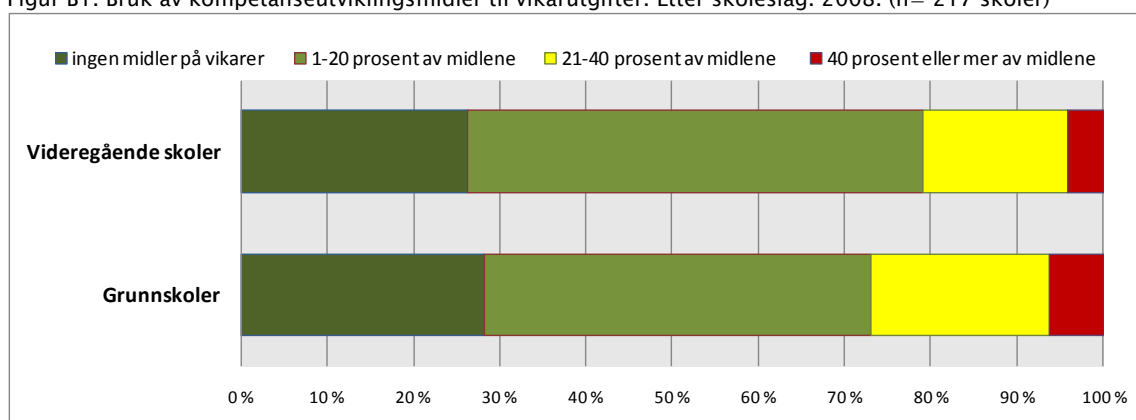
Til sammen oppgir skolene at de har brukt 20,7 millioner på etterutdanning og 4,2 millioner på etterutdanning mens 636 000 står igjen som ubrukte midler. Om lag fire av fem kroner gikk til etterutdanning, og det er små forskjeller mellom skoletypene. Sammen-

lignet med offentlig skole, er andelen midler til videreutdanning høyere i private videregående skoler enn i offentlige videregående skoler, men lavere i private grunnskoler enn i offentlige grunnskoler.

Ble midlene brukt på vikarer?

Av 217 skoler rapporterte 145 grunnskoler og 72 videregående skoler følgende på hvor stor andel av kompetanseutviklingsmidlene som gikk med for å dekke opp vikarutgifter for personalet ved skolene.

Figur B1. Bruk av kompetanseutviklingsmidler til vikarutgifter. Etter skoleslag. 2008. (n= 217 skoler)

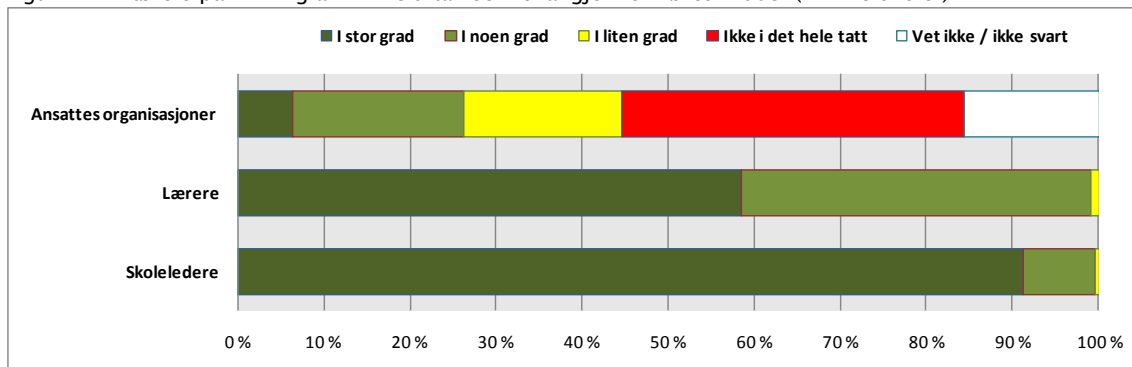

Det er små forskjeller mellom grunn- og videregående skoler i andelen av midler de brukte til vikarer. Nesten hver tredje skole brukte ingen kompetansemidler på det, mens snaue halvparten oppga under 20 prosent av midlene. Hver femte videregående skole og hver fjerde grunnskole brukte mer enn 20 prosent av midlene til vikarutgifter. Sammenliknet med den offentlige skolen er det en lavere andel som bruker kompetansemidler til vikarutgifter blant friskolene.

2.4 Hvem vurderte hvilke tiltak som burde prioriteres?

Skolene rapporterte på «i hvilken grad har ulike aktører vært med på å vurdere hvilke kompetanseutviklingstiltak som bør prioriteres i egen virksomhet» i 2006 og i 2007. Bildet fra 2008 er sammenfallende med det friskolene rapporterte tidligere. Omtrent ni av ti at skolelederne hadde i stor grad innflytelse på hvilke kompetanseutviklingstiltak som skal gjennomføres. Lærerne hadde stor innflytelse i om lag halvparten av skolene, mens og de ansattes organisasjoner hadde stor innflytelse i en av ti skoler. For sistnevnte aktør er det lavere svarprosent enn for skoleledere og lærere.

Figur B2. Aktørers påvirkning av hvilke tiltak som skal gjennomføres. 2008. (n=218 skoler)

2.5 Skoler med kompetanseutviklingstiltak

Skolene skulle rapportere på elleve kompetanseutviklingstiltak. Skolene førte opp om man hadde gjennomført tiltak innenfor de respektive kompetanseområdene. Vi teller antall skoler og vi vet ikke noe om omfang eller lengde på de ulike tiltakene. Heller ikke hvor stor andel av arbeidstokken ved skolen som deltok, vet vi noe om. Et totimers tiltak for en ansatt vil slik sett telle likt som om hele skolen er på et tiltak med lang varighet. Tabell B5 viser hvor stor andel av de 218 skolene som rapporterte på de ulike typene tiltakene.

- Læreplananalyse/læreplanforståelse
- Fag
- Skoleledelse
- Organisasjonsutvikling /utvikling av skolen som lærende organisasjon
- Evaluering av egen praksis, herunder bruk av nasjonalt og/eller lokalt kvalitetsvurderingssystem
- Tilpasset opplæring/utvikling av læringsmiljø/forebygging av atferdsproblemer
- Utdannings- og yrkesrådgivning/ karriereveiledning
- Fysisk aktivitet
- Pedagogisk bruk av IKT
- Elev- og lærlingvurdering
- Andre temaer

Tabell B5. Andel av skolene som deltok på kompetanseutviklingstiltak. Type og skoleslag. Prosent. 2008

	Andel av grunnskolene (n=145)	Andel av videregående skoler (n=73)
Læreplananalyse	58	70
Fag	90	95
Skoleledelse	78	84
Organisasjonsutvikling	60	74
Evaluering av egen praksis	68	68
Tilpasset opplæring	74	63
Utdanningsrådgivning	41	55
Fysisk aktivitet	28	32
Ped. bruk av IKT	64	74
Elevvurdering	51	70
Annet	43	21

Blant grunnskolene er «Fag» det området flest skoler hadde gjennomført kompetanseutviklingstiltak innenfor. Tilsvarende ser man at mange grunnskoler hadde tiltak innen «Skoleledelse» og «Tilpasset opplæring», mens få grunnskoler hadde tiltak i «Fysisk aktivitet» og «Utdanningsrådgivning». Blant de videregående skolene var det også mange skoler med tiltak i «Fag» og «Skoleledelse», mens få skoler hadde tiltak i «Fysisk aktivitet» og samlebetegnelsen «Annet». I videregående skole var det i 2008 mer vanlig enn i grunnskolen med tiltak i læreplananalyse, organisasjonsutvikling, utdanningsrådgivning, pedagogisk bruk av IKT og elevvurdering. Motsatt var det vanligere i grunnskolen med tiltak innen «Tilpasset opplæring» og «Annet». Disse skillene mellom grunn- og videregående har i stor grad paralleller til tilsvarende skiller i den offentlige skolen.

2.6 Kompetansemiljøer som ble brukt

Friskolene skulle rapportere om de hadde brukt følgende kompetansemiljøer uavhengig av fagområde.

Tabell B6. Andel skoler som har brukt ulike kompetansetilbydere i 2008, uavhengig av fagområde. Prosent. Etter skoleslag. (n=218 skoler)

	Universiteter	Høyskole	Andre eksterne kompetansemiljøer	Intern kompetanse ved skole
Grunnskoler	6	18	24	19
Videregående skoler	8	11	18	14

Vi må minne om at vi kun teller antall skoler som har deltatt. Vi ikke vet noe om omfang eller lengde på tiltakene. Høyst trolig er det en underreportering i tabell B6. Når skolene skulle oppgi kompetansetilbydere etter fagområde (tabell B7) får vi en annen svarfordeling.

Tabell B7. Andel skoler som har brukt ulike kompetansetilbydere i 2008, etter fagområde. Prosent. Etter skoleslag. (n=218 skoler)

	Universitet	Høgskole	Andre eksterne	Intern kompetanse
Læreplananalyse	6	12	41	42
Fag	27	48	68	33
Skoleledelse	9	23	61	17
Organisasjonsutvikling	5	14	46	27
Evaluering av egen praksis	1	7	53	40
Tilpasset opplæring	5	15	53	38
Utdanningsrådgivning	3	13	36	14
Fysisk aktivitet	0	7	16	14
Ped bruk av IKT	6	10	47	41
Elevvurdering	5	11	39	32
Annet	2	8	26	11

27 prosent av friskolene oppga at de hadde universitetet som tilbyder i fagområdet; «Fag». Tilsvarende ser vi at nesten halvparten oppga høgskolene innen samme fagområdet. Tabell B6 bør derfor brukes med varsomhet, fordi det kan se ut til at mange skoler har misforstått skjemaet de skulle fylle ut her.

2.7 Læringsformer som ble brukt

Friskolene skulle rapportere læringsformene eller typene av tiltak på:

- **Videreutdanning** (som gir studiepoeng)
- **Etterutdanning**/annen opplæring (som ikke gir studiepoeng)
- Nettverk/samarbeid med andre skoler eller lærebedrifter – **Nettverk I**
- Nettverk/samarbeid med eksterne kompetansetilbydere (for eksempel universitet, høgskole eller annet) – **Nettverk II**
- Annet utviklingsarbeid ved skolen – **Internt ved skolen**

Antall skoler som har hadde type tiltak, uavhengig av fagområde fordelte seg slik i 2008.

Tabell B8. Skolenes bruk av tiltak, uavhengig av fagområde. Prosent. Etter skoleslag. (n=218 skoler).

	Antall skoler	Videreutdanning	Etterutdanning	Nettverk I	Nettverk II	Internt ved skolen
Grunnskole	145	14	23	19	19	19
Videregående skole	73	12	10	8	6	8

Grunnskolene har satset mest på etterutdanning (23 prosent av skolene), ulike former for nettverk/samarbeid med eksterne samt annet utviklingsarbeid. Andelen blant de videregående skole ligger jevnt over lavere, men her er videreutdanning en vel så hyppig brukt læringsform som andre læringsformer. Høyst trolig har vi også en underrapportering i tabell B8. Når vi ba skolene oppgi bruk av tiltak etter fagområde fikk vi følgende svarfordeling (tabell B9).

Tabell B9. Skolenes bruk av tiltak etter fagområde. Prosent. (n=218 skoler).

	Videreutdanning	Etterutdanning	Nettverk I	Nettverk II	Internt ved skolen
Læreplananalyse	2	28	30	16	40
Fag	33	61	35	24	35
Skoleledelse	14	40	35	23	17
Organisasjonsutvikling	5	29	26	20	29
Evalueringsav egen praksis	0	18	28	24	44
Tilpasset opplæring	8	37	19	22	39
Utdanningsrådgivning	7	18	23	13	14
Fysisk aktivitet	3	14	5	6	13
Ped bruk av IKT	3	34	23	17	42
Elevvurdering	2	28	17	16	34
Annet	8	22	6	8	14

Kompetanseutvikling i «Fag» og «Skoleledelse» skjer mest gjennom videreutdanning og etterutdanning, mens læringsformene varierer mer for de andre kompetanseutviklingstiltakene.

2.8 Deltakerne

For å få oversikt over hvor mange personer som deltok på de forskjellige kompetanseutviklingstiltakene skulle dette meldes inn etter fastsatte yrkesgruppe. Rapporteringen skjedde i antall personer, noe som kan ha medført noe forskjellig registreringspraksis. For eksempel kan en lærer ha deltatt i tre forskjellige tiltak innenfor eksempelvis «Læreplananalyse». Hvorvidt han eller hun da er blitt registrert som én eller tre personer kan det være systematiske eller tilfeldige registreringsforskjeller på. Skolene skulle rapportere på følgende stillinger:

- Lærere
- Skoleledere
- PPT-ansatte
- Assistenter
- Oppfølgingstjenesten

Tabell B10. Antall personer som har deltatt i kompetanseutvikling. Etter type tiltak og stilling. 2008 (n=218 skoler)

	Lærere	Skoleledere	Assistenter	Samlet antall personer
Læreplananalyse	1857	214	74	2145
Fag	1927	137	67	2131
Skoleledelse	97	298	7	402
Organisasjonsutvikling	837	247	52	1136
Evaluering av egen praksis	1226	235	73	1534
Tilpasset opplæring	1363	193	145	1701
Utdanningsrådgivning	166	56	6	228
Fysisk aktivitet	236	21	30	287
Ped bruk av IKT	1604	169	73	1846
Elevvurdering	1334	158	43	1535
Annet	608	65	63	736
Friskolene samlet	11255	1793	633	13681

For friskolene samlet utgjorde lærerne 82 prosent av deltakerne mens skolelederne utgjorde 13 prosent av deltakerne. «Læreplananalyse», «Fag» og «Pedagogisk bruk av IKT» hadde høyest deltakelse, og på disse tre tiltakene utgjorde lærerne henholdsvis 87, 90 og 87 prosent av deltakerne. Ikke helt uventet dominerte skolelederne blant deltakerne i «Skoleledelse», mens assistenter deltok hyppigst på «Tilpasset opplæring».

Kompetanseutvikling for lærerne

For lærerne skulle skolene fylle ut hvor mange som hadde deltatt på etter og videreutdanning i 2. fremmedspråk (fransk, tysk, spansk, russisk annet), naturfag, norsk, matematikk og engelsk. Dette har skolene rapportert inn også i 2007 og 2006. Fra og med 2008 ble ytterligere fag tatt inn i rapporteringsrutinene:

- Lesing
- Samfunnsfag
- RLE
- Kroppsøvning
- Mat og Helse
- Kunst og håndverk
- Utdanningsvalg
- Musikk
- Yrkesfag
- Andre fag

Tiltakene som er ført innenfor «Fag» i tabell B10 skal derfor i hovedsak være å finne i tabell B11 og B12 (under).

Tabell B11. Antall lærere som gjennomførte etterutdanning og videreutdanning. 2008. Etter fag.

	Etterutdanning 2008	2-10 studiepoeng	11-30 studiepoeng	30 studiepoeng +	Videreutdanning 2008
Fransk	38	1	0	0	1
Tysk	43	1	0	0	1
Spansk	67	1	15	6	22
Russisk	0	0	0	0	0
Andre språk	7	3	0	0	3
Naturfag	171	6	4	4	14
Norsk/samisk	271	8	10	13	31
Matematikk	312	11	13	6	30
Engelsk	171	13	33	7	53
Samlet 2008	1080	44	75	36	155

Tabell B12. Antall lærere som gjennomførte etterutdanning og videreutdanning. 2008. Nye fag.

	Etterutdanning 2008	2-10 studiepoeng	11-30 studiepoeng	30 studiepoeng +	Videreutdanning 2008
Lesing	0	0	0	0	0
Samfunnsfag	72	4	3	3	10
RLE	196	17	22	2	41
Kroppspøving	56	3	3	0	6
Mat og helse	18	0	0	0	0
Kunst og håndverk	68	1	0	4	5
Utdanningsvalg	32	2	1	0	3
Musikk	47	0	1	1	2
Yrkesfag	162	0	1	2	3
Andre fag	158	1	14	36	51
Samlet 2008	809	28	45	48	121

Kompetanseutvikling for skolelederne

For skolelederne skulle det særskilt rapporteres etter- og videreutdanning gjennom:

- Deltakelse i kommunal/generell lederopplæring
- Pedagogisk ledelse/utvikling av skolen som lærende organisasjon

Tabell B13. Antall skoleledere med etter og videreutdanning. Etter type. 2008.

	Etterutdanning 2008	Videreutdanning 2008
kommunal/ Generell ledelse	88	17
Grunnskole	48	15
Videregående skole	40	2
Pedagogisk ledelse	155	31
Grunnskole	85	15
Videregående skole	70	16
Samlet	243	48

Flest skoleledere tok etterutdanning, og av disse igjen tok majoriteten det i pedagogisk ledelse. På samme måte var det flere skoleledere som tok videreutdanning i pedagogisk ledelse versus generell ledelse.

Offentlig videregående opplæring

3.1 Fylkesdata

Fylkesdata er informasjon fra fylkeskommunene om den offentlige videregående opplæringen. Til sammen ble det rapportert inn totale midler (statlige og egne midler) på i overkant av 235,9 millioner kr for 2008. De innrapporterte statlige tilskuddene for 2008 var på 111,9 mill.kr. I tillegg rapporterte fylkeskommunene inn 7,1 millioner kr fra fylkesmannen øremerket videreutdanning i fremmedspråk, naturfag m.m. Østfold, Hedmark, Oppland, Buskerud og Finnmark rapporterte inn 0 kroner i øremerkede midler for videreutdanning i fremmedspråk, naturfag m.m.

Totalt utgjorde ubrukte midler fra 2007, til sammen 37,4 millioner . Seks av fylkene rapporterte at de ikke hadde noen ubrukte midler. Som i grunnskolen, var det Oslo som hadde mest midler igjen fra det foregående året. I tillegg hadde Hordaland og Sør-Trøndelag betydelige overføringer av ubrukte midler fra 2007 med seg inn i 2008.

Tabell C1. Innrapporterte statlige tilskudd, øremerkede midler, egne midler og ubrukte midler fra 2007. 2008. Etter fylke.

	Innrapportert statlige tilskudd 2008	Øremerkede midler 2008	Egne midler 2008	Ubrukte midler fra 2007
Østfold	5990000	0	8102675	0
Akershus	11060000	8195	20600000	900000
Oslo	8515000	1428000	10000000	8000000
Hedmark	4350000	0	2000000	1700000
Oppland	4274000	0	7000000	0
Buskerud	5830000	0	7400000	4823000
Vestfold	5118000	35000	4053300	0
Telemark	4242000	119000	886300	2208000
Aust-Agder	2753000	135000	2492000	1350000
Vest-Agder	4229000	120000	3793000	353000
Rogaland	10594000	1155000	5961000	0
Hordaland	11556000	30000	10815000	5578000
Sogn og Fjordane	3010000	315000	2725000	868874
Møre og Romsdal	6260000	90000	6400000	0
Sør-Trøndelag	7153999	973499	3300000	6280000
Nord-Trøndelag	4181000	174000	10700000	2715000
Nordland	6799000	2285000	7746000	1700000
Troms	4047000	235000	4000000	0
Finnmark	1925000	0	6005000	895231
Landet samlet 2008	111886999	7102694	123979275	37371105

Ser vi bort fra de øremerkede og ubrukte midlene, utgjorde statens andel av midlene 47 prosent. Dette er samme andel som i 2007, mens den lå på 46 prosent i 2006 og på 37 prosent i 2005. Statens andel av den totale finansieringen har slik sett økt i perioden 2005-08.

Tabell C2. Total innrapportert bruk (statlige tilskudd og egne midler). Etter fylke 2005, 2006, 2007 og 2008. Kroner. (indeks 2005 = 100)

	Total bruk 2005	Total bruk 2006	Total bruk 2007	Total bruk 2008	Indeks 2006 (2005=100)	Indeks 2007 (2005=100)	Indeks 2008 (2005=100)
Østfold	6411903	9911493	10709570	14092675	155	167	220
Akershus	22775000	28742000	32865000	31660000	126	144	139
Oslo	10213564	15896000	22019000	18515000	156	216	181
Hedmark	2400000	3894785	6930750	6350000	162	289	265
Oppland	9016882	6087749	9500000	11274000	68	105	125
Buskerud	5545897	14526000	15093000	13230000	262	272	239
Vestfold	5244068	9991600	10184000	9171300	191	194	175
Telemark	4948328	7664500	6971000	5128300	155	141	104
Aust-Agder	2467000	3615000	6031000	5245000	147	244	213
Vest-Agder	5324812	6490000	8161000	8022000	122	153	151
Rogaland	700000	14400000	16300000	16555000	*	*	*
Hordaland	7616357	11024000	18378900	22371000	145	241	294
Sogn og Fjordane	4120405	5554000	6176000	5735000	135	150	139
Møre og Romsdal	7707639	11903000	13714000	12660000	154	178	164
Sør-Trøndelag	6449457	11108000	13876111	10453999	172	215	162
Nord-Trøndelag	6878498	10695000	10976000	14881000	155	160	216
Nordland	11500000	13906000	14987000	14545000	121	130	126
Troms	6469100	7574000	7384923	8047000	117	114	124
Finnmark	2745964	4937736	6056000	7930000	180	221	289
Landet samlet	128534874	197920863	236313254	235866274	154	184	184

* Rogaland er her tatt ut pga. av mulig feilrapportering i 2005

For perioden 2005-2008 er innrapportert bruk økt med 84 prosentpoeng for landet samlet, derimot er endring i innrapportert bruk fra 2007 til 2008 liten. Det er store fylkesmessige forskjeller. Fra 2007 til 2008 øker bruken kraftig i fire fylker: Finnmark, Nord-Trøndelag, Østfold, Hordaland og Oppland. Tilsvarende er det en kraftig nedgang fra 2007 til 2008 i seks fylker: Sør-Trøndelag, Telemark, Buskerud, Oslo, Aust-Agder og Hedemark. For de andre fylkene er det mindre endringer.

3.2 Variasjon i total bruk

For å få frem kilder til variasjon har vi koblet på noen strukturvariabler:

- Antall offentlige videregående skoler
- Antall årsverk lærere i videregående skoler
- Antall lærere i videregående skoler
- Antall elever i videregående opplæring

Avhengig av hvilke parametre man velger å legge til grunn, varierer totalt omfang på kompetanseutvikling mellom fylkeskommunene slik:

Tabell C3. Gjennomsnittlig total bruk på kompetanseutvikling. (n=19 fylkeskommuner)

	Gjennomsnitt – fylkeskommune	Laveste bruk – fylkeskommune	Høyeste bruk – fylkeskommune
Per lærerårsverk	10600	6500	18800
Per lærer i skolen	9700	5700	17400
Per elev	1200	700	2500

Mellom skoleeierne varierer totale midler (statlige og egne, men ikke øremerkede midler) fra 5.700 kroner til 17.400 kroner per lærer, mens det for landet samlet var en total bruk på 9.700 per lærer. Legger man lærerårsverk til grunn stiger gjennomsnittsbruken med i underkant av tusen kroner. Målt ut fra lærerårsverk og per lærer er Hedmark den fylkeskommunen som brukte minst. I den andre enden er Finnmark den fylkeskommunen som brukte mest per lærer og per lærerårsverk. Ser man det i lys av per elev, brukte Telemark minst og Nord-Trøndelag mest. De fylkesvise fordelingene er vist i Tabell C4.

Tabell C4. Gjennomsnittlig total bruk på kompetanseutvikling. Etter fylke. 2008

	Per lærer i skolen	Per lærerårsverk	Per elev
Østfold	10066	10925	1386
Akershus	11529	13115	1517
Oslo	11345	12734	1082
Hedmark	5710	6473	840
Oppland	10978	12797	1635
Buskerud	10232	11708	1272
Vestfold	9603	8579	1013
Telemark	5977	6739	719
Aust-Agder	8515	9785	1133
Vest-Agder	10232	8796	1198
Rogaland	9146	10119	965
Hordaland	9153	10159	1164
Sogn og Fjordane	7813	8663	1211
Møre og Romsdal	9181	10169	1257
Sør-Trøndelag	6923	7980	863
Nord-Trøndelag	16498	18695	2538
Nordland	8326	9171	1349
Troms	7944	8882	1277
Finnmark	17352	18791	2315

3.3 Variasjoner i bruk av egne midler

Til sammen ble det innrapportert egne midler på 124 millioner kr for 2008, eller 700.000 mindre enn i 2007. Tabell C5 viser utviklingen i innrapporterte egne midler fra 2004 frem til og med 2008.

Tabell C5. Bruk av egne midler. Fordelt etter fylke 2004, 2005, 2006, 2007 og 2008. Indeks (2004=100) og (2007=100).

	Egne midler 2004	Egne midler 2005	Egne midler 2006	Egne midler 2007	Egne midler 2008	Indeks (2004=100)	Indeks (2007=100)
Østfold	6427589	3595303	5045493	4946570	8102675	126	164
Akershus	13500000	17720000	19700000	21805000	20600000	153	94
Oslo	5250000	6629000	8039000	13277000	10000000	190	75
Hedmark	700000	1700000	1000000	2370750	2000000	288	84
Oppland	6000000	6800000	2433749	4900000	7000000	117	143
Buskerud	1700000	2800000	9045000	9250000	7400000	435	80
Vestfold	2700000	2935000	5596600	5025000	4053300	150	81
Telemark	2636000	3010000	3866500	2602000	886300	34	34
Aust-Agder	645000	1011000	1595000	3123000	2492000	386	80
Vest-Agder	3400000	3400000	2855000	3900000	3793000	112	97
Rogaland	4310000	370000	5300000	5900000	5961000	138	101
Hordaland	1849000	2028000	4139000	6765900	10815000	585	160
Sogn og Fjordane	2696117	2441519	3000000	3055000	2725000	101	89
Møre og Romsdal	4258000	4664983	6435000	7235000	6400000	150	88
Sør-Trøndelag	2447700	3160971	5500000	7138111	3300000	135	46
Nord-Trøndelag	4652000	4855989	7570000	7358000	10700000	230	145
Nordland	7500000	7800000	8100000	8500000	7746000	103	91
Troms	4700000	4317842	3900000	3452923	4000000	85	116
Finnmark	2093000	1627012	3230736	4100000	6005000	287	146
Landet samlet	77464406	80866619	106351078	124704254	123979275	160	99

Samlet sett er innrapporterte fylkeskommunale midler økt med over 60 prosentpoeng fra 2004 frem til 2008, og som tabell C5 viser er det forskjeller mellom skoleeierne. Sammenlikner man bruk i 2004 med bruk i 2008, ser man at bruk av egne midler nesten seksdobler seg i Hordaland, de firedobler seg i Buskerud og Aust-Agder, tredobler seg i Hedmark og Finnmark og dobler seg i Nord-Trøndelag og Oslo.

Ser man på utviklingen fra 2007 til 2008 øker egne midler i syv fylker, mens de går ned i tolv fylker. Størst er økingen i Østfold, Hordaland, Nord-Trøndelag og Oppland. Sterkest er nedgangen i Telemark hvor to av tre 2007-kroner er borte, samt i Sør-Trøndelag hvor halvparten av de egne midlene fra 2007 er borte i 2008. For landet samlet er det en svak nedgang på ett prosentpoeng i egne midler.

I gjennomsnitt brukte skoleeierne 5.100 egne kroner per lærer, 5.600 kroner per lærerårsverk eller 700 kroner egne midler per elev i den videregående opplæringen. Telemark er det fylket som brukte minst per lærer, per årsverk og per elev. Finnmark brukte mest både per lærer og per lærerårsverk, mens Nord-Trøndelag brukte mest per elev.

Tabell C6. Bruk av fylkeskommunale midler på kompetanseutvikling. Spredningsmål (n=19 fylkeskommuner)

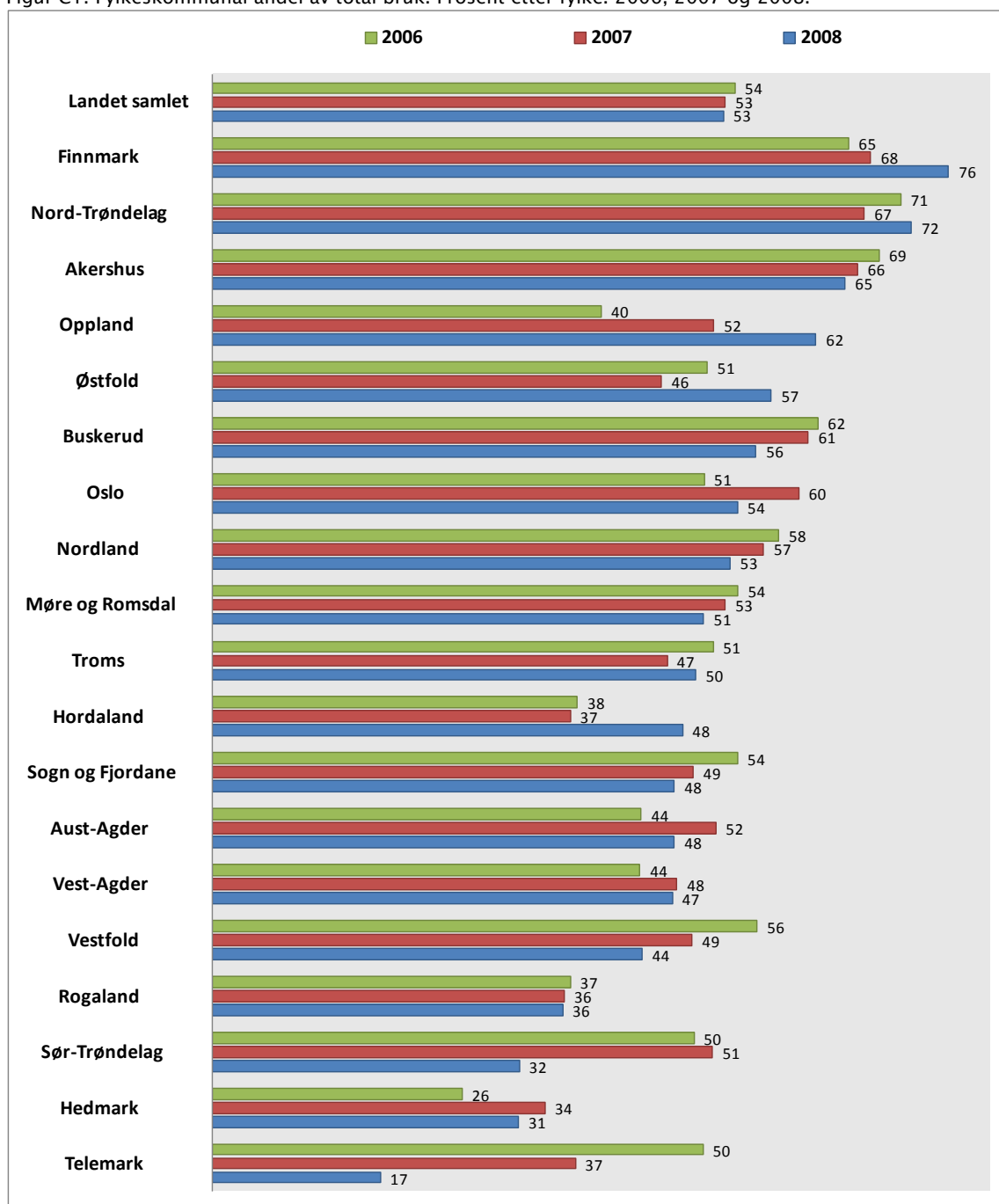
	Gjennomsnitt – fylkeskommune	Laveste bruk – fylkeskommune	Høyeste bruk – Fylkeskommune
Per lærerårsverk	5.600	1.200	14.200
Per lærer	5.100	1.000	13.100
Per elev	700	100	1.800

Tabell C7. Bruk av fylkeskommunale midler på kompetanseutvikling. 2008.

	Per lærer i skolen	Per lærerårsverk	Per elev
Østfold	5788	6281	797
Akershus	7502	8534	987
Oslo	6127	6878	584
Hedmark	1799	2039	265
Oppland	6816	7946	1015
Buskerud	5723	6549	712
Vestfold	4244	3792	448
Telemark	1033	1165	124
Aust-Agder	4045	4649	538
Vest-Agder	4838	4159	567
Rogaland	3293	3644	347
Hordaland	4425	4911	563
Sogn og Fjordane	3713	4116	576
Møre og Romsdal	4641	5141	635
Sør-Trøndelag	2185	2519	272
Nord-Trøndelag	11863	13442	1825
Nordland	4434	4884	718
Troms	3949	4415	635
Finnmark	13140	14230	1753

I figur C1 har vi sett nærmere på egne midler i forhold til total bruk, og hvordan egne midlers andel har endret seg fra 2006 til 2007, til 2008 for de 19 skoleeierne.

Figur C1. Fylkeskommunal andel av total bruk. Prosent etter fylke. 2006, 2007 og 2008.

Noen fylkeskommuner har en stabil andel egne midler gjennom de tre årene, mens andre endrer andelen betydelig i perioden, særlig det siste året.

3.4 Disponerte skoleeier eller skolene midlene?

Skoleeierne skulle melde tilbake på hvem som disponerte midlene, skolene selv eller skoleeieren (fylkeskommunen). I 2007 viste det seg at skoleeierne disponerte 59 prosent av midlene og skolene de resterende 41 prosentene⁵. I 2007 var store fylkesmessige forskjeller, hvor alle midlene ble disponert av skoleeier i Telemark, mens åtte av ti kroner ble disponert av skolene i Akershus. For 2008 fordelte disponeringen seg som følger:

Tabell C8. Disposisjon over midlene. Samlede midler. Skoleeier eller skole. Prosent. 2008

	Skoler	Disponible midler	Prosent skoleeier	Prosent skolene
Østfold	11	14092675	49	51
Akershus	33	11410000	35	65
Oslo	29	27943000	78	22
Hedmark	15	5750000	78	22
Oppland	16	11274000	82	18
Buskerud	14	16653000	55	45
Vestfold	10	7256300	48	52
Telemark	14	7455300	100	0
Aust-Agder	9	2635000	68	32
Vest-Agder	14	7719000	57	43
Rogaland	29	12710000	69	31
Hordaland	45	20376000	79	21
Sogn og Fjordane	15	5768874	21	79
Møre og Romsdal	25	12750000	33	67
Sør-Trøndelag	25	17227498	82	18
Nord-Trøndelag	12	15000000	45	55
Nordland	31	18530000	84	16
Troms	18	7300000	58	42
Finnmark	8	8825231	59	41
Landet samlet	373	230675878	64	36

For landet samlet er det en endring på fem prosentpoeng i favør skoleeierne, når det gjelder andelen som ble disponert. I Telemark disponerte også i 2008 fylkeskommunen samtlige midler, mens fire av fem kroner eller mer ble disponert av skoleeier i Oppland, Sør-Trøndelag og Nordland. I den andre enden disponerer skolene over halvparten av midlene i Østfold, Akershus, Vestfold, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag. Høyest ligger Sogn og Fjordane med åtte av ti kroner fordelt direkte ut til skolene.

⁵ I tillegg rapporterte seks fylker til sammen 5,8 millioner som ble disponert av lærebedriftene i 2007. I 2008 rapporterte ni fylker at lærebedriftene disponerte 9 millioner. Aust-Agder, Vestfold, Sogn og Fjordane og Troms var de fylkeskommunene som lot lærebedriftene disponere mer enn 10 prosent av de totalt disponible midlene. Midler disponert av lærebedriftene er ikke tatt med i Tabell C8.

3.5 Bruk på videre- og etterutdanning

Fylkeskommunene skulle innrapportere type tiltak i form av *Kompetansegivende videreutdanning* og *Etterutdanning/ annet utviklingsarbeid* samt *ubrukte midler*.

Tabell C9. Bruk av midlene på videreutdanning og etterutdanning, ubrukte midler. Prosent. 2005, 2006, 2007, 2008.

	Prosent Videreutdanning	Prosent Etterutdanning	Ubrukte midler*
2006	11	89	–
2007	7 (9)	78 (91)	14
2008	8(10)	70(90)	22

*Skoleeierne rapporterte ikke inn ubrukte midler for 2006.

For årene 2006-08 er fordelingen mellom videreutdanning og etterutdanning stabil. Når vi ser bort fra de ubrukte midlene brukes ni av ti kroner på etterutdanning, mens den siste kronen brukes på videreutdanning. Derimot er det en sterk vekt i de ubrukte midlene fra 2007 til 2008. Nesten hver fjerde krone sto ubrukt når skoleeierne rapporterte inn. I kroner ble det for landet samlet oppgitt at 21,2 millioner gikk til videreutdanning, 186,7 millioner gikk til etterutdanning mens 58,9 millioner var ubrukt ved utgangen av 2008.

Tabell C10. Andel midler brukt på videreutdanning. Gjennomsnitt bruk på videreutdanning 2006–2008. Prosent. Etter fylke. 2008, 2007 og 2006.

	2006	2007	2008	Gjennsnitt andel 2006-2008
Østfold	6	10	8	8
Akershus	33	33	40	36
Oslo	6	4	18	9
Hedmark	27	13	18	19
Oppland	21	11	6	12
Buskerud	8	3	7	6
Vestfold	20	10	8	13
Telemark	15	6	20	14
Aust-Agder	9	6	9	8
Vest-Agder	2	13	5	7
Rogaland	6	7	9	7
Hordaland	4	8	5	6
Sogn og Fjordane	4	5	7	5
Møre og Romsdal	6	5	3	5
Sør-Trøndelag	11	7	17	12
Nord-Trøndelag	18	6	7	10
Nordland	8	6	6	7
Troms	7	8	10	8
Finnmark	5	9	4	6
Landet samlet	11	9	10	10

Akershus er det fylket som skiller seg ut på andelen brukt på videreutdanning. I 2008 ble fire av ti Akershus-kroner brukt på videreutdanning, mens seks av ti kroner ble brukt på etterutdanning. Tilsvarende ser vi at andelene som gikk til videreutdanning i 2008 ligger høyere i Oslo, Hedmark, Telemark og Sør-Trøndelag enn i landet som helhet. Ser man på hele perioden 2006-08 er det de samme fylkene som går igjen, Akershus, Hedmark og Telemark. Ser man utviklingen fra 2007 til 2008 er andelen som går til videreutdanning redusert i åtte fylker, hvor nedgangen i prosentpoeng er størst i Vest-Agder. Andelen som går til videreutdanning øker mest i Oslo og Telemark.

Hvorfor har man ubrukte midler?

Nesten hver fjerde krone sto ubrukt. På landsbasis utgjorde sto 58,9 millioner ubrukt ved utgangen av 2008. Fire fylker hadde ingen ubrukte midler, mens det var restanser i de andre fylkene. Størst andel ubrukte midler hadde Oslo, Hordaland og Sør-Trøndelag. Disse tre fylkene hadde til sammen over halvparten av de ubrukte midlene. De 15 fylkene som hadde ubrukte midler oppga følgende årsak(er):

Tabell C11. Årsaker til at man har ubrukte midler. (Flere svar mulig)

Årsak	Antall skoleeiere
Planlagte kompetanseutviklingstiltak iverksettes ikke før våren 2009	14
Kompetanseutviklingstiltak er iverksatt, men utgifter er ikke belastet ennå	10
Planlagte kompetanseutviklingstiltak er utsatt pga manglende oppslutning / deltakelse	5
Planlagte kompetanseutviklingstiltak er utsatt pga kapasitet hos universitet/høyskole/fagmiljø, eller mangel på tilbud fra samme	6
Kostnader har vært lavere enn forutsatt	
Forsinkelse i fastsetting av kompetanseutviklingsplaner	2

Fjorten av femten skoleeiere oppgir «Planlagte kompetanseutviklingstiltak iverksettes ikke før våren 2009» som en årsak og de aller fleste sier også at tiltak er iverksatt, men utgifter er ikke belastet. En skoleeier oppgir fem årsaker, mens to fylkeskommuner oppgir fire årsaker. Flertallet av fylkeskommunene oppgir tre eller flere årsaker til at de har ubrukte midler.

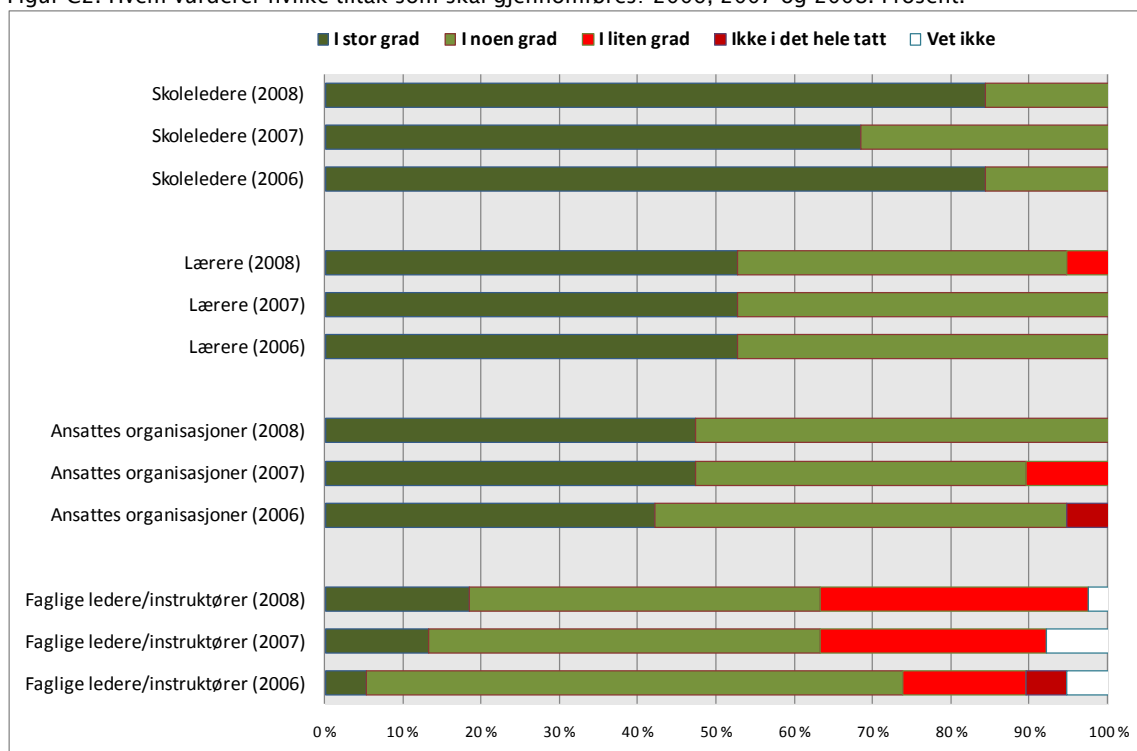
Ble midlene brukt på vikarer?

Skoleeierne skulle for 2008 rapportere på hvor stor andel av kompetansemidlene som gikk med for å dekke opp vikarutgifter for personalet ved skolene. 14 av fylkene oppga at de brukte «1-20 prosent av kompetansemidlene» på vikarutgifter knyttet til gjennomføringen av kompetanseutviklingstiltak. Aust-Agder brukte ingen midler på vikarutgifter, mens Østfold, Vestfold, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag oppga at de brukte «21-40 prosent av midlene» på vikarutgifter. Samlet sett ser det ut til at fylkeskommunene ikke brukte store deler av kompetansepengene til vikarer i den videregående opplæringen.

3.6 Hvem vurderte hvilke tiltak som burde prioriteres?

Fylkeskommunene skulle rapportere på følgende spørsmål *I hvilken grad har ulike aktører vært med på å vurdere hvilke kompetanseutviklingstiltak som bør prioriteres i egen virksomhet.* Tilsvarende spørsmål ble stilt i 2006 og i 2007.

Figur C2. Hvem vurderer hvilke tiltak som skal gjennomføres? 2006, 2007 og 2008. Prosent.

Det er ikke store endringer i tidsperioden 2006-08. Skolelederne er og var i stor grad med på å vurdere hvilke tiltak som skulle gjennomføres. For lærerne og deres organisasjoner er bildet omtrent det samme for de tre årene. For de faglige lederne og instruktører er bildet også omlag det samme. De faglige lederne/instruktørene er den eneste gruppen som flere enn én fylkeskommune sier i liten grad eller ikke i det hele tatt er med på å prioritere hvilke tiltak som skulle gjennomføres.

3.7 Skoler med kompetanseutviklingstiltak

Det var elleve typer kompetanseutviklingstiltak skoleeierne skulle rapporterte skolenes aktiviteter på.

- Læreplananalyse/læreplanforståelse
- Fag
- Skoleledelse
- Organisasjonsutvikling /utvikling av skolen som lærende organisasjon
- Evaluering av egen praksis
- Tilpasset opplæring/utvikling av læringsmiljø/forebygging av atferdsproblemer
- Utdannings- og yrkesrådgivning/ karriereveiledning
- Fysisk aktivitet
- Pedagogisk bruk av IKT
- Elev- og lærlingvurdering
- Andre temaer

Fylkeskommunene har rapportert antall skoler som har deltatt på hvert område. Det er verd å merke seg at vi ikke har informasjon om omfang eller lengde på de mange tiltakene. Heller ikke vet vi hvor stor andel av arbeidstokken ved skolen som deltok. Et to-timers tiltak for en ansatt vil telle likt med at hele skolen er på et tiltak med lang varighet. Tilsvarende rapportering ble gjort i 2006 og 2007. Tabell C12 viser hvor stor andel av skolene som deltok på tiltakene for de tre årene.

Tabell C12. Andel av landets videregående skoler som deltok på kompetanseutviklingstiltak. Etter type. 2006,2007 og 2008

	2006 (n= 383 skoler)	2007 (n=382 skoler)	2008 (n=373 skoler)
Læreplananalyse/læreplanforståelse	95	92	87
Fag	95	94	93
Skoleledelse	90	84	86
Organisasjonsutvikling /utvikling av skolen som lærende organisasjon	95	84	74
Evaluerings av egen praksis, herunder bruk av nasjonalt og/eller lokalt kvalitetsvurderingssystem	92	86	84
Tilpasset opplæring/utvikling av læringsmiljø/forebygging av atferdsproblemer	93	86	83
Utdannings- og yrkesrådgivning/ karriereveiledning	79	89	84
Fysisk aktivitet	47	47	43
Pedagogisk bruk av IKT	89	92	91
Elev- og lærlingvurdering	69	89	90
Andre temaer	58	33	22

For mange typer kompetanseutviklingstiltak er det en mindre nedgang i andelen skoler som har deltatt, men med unntak av «Andre temaer» og «Fysisk aktivitet» ligger aktiviteten fortsatt høyt. Åtte til ni av ti skoler har hatt tiltak innenfor de fleste typene. Når det gjelder nedgangen så er denne størst i «Organisasjonsutvikling/utvikling av skolen som lærende organisasjon». Som for grunnskolen er det en sterk vekst i «Elev og lærlingvurdering». Mens syv av ti skoler gjennomførte denne type tiltak i 2006 oppgir ni av ti skoler tiltaket i 2008, men nesten hele veksten kommer fra 2006 til 2007. Fra 2007 til 2008 er det liten endring. «Utdannings- og yrkesrådgivning/ karriereveiledning» øker også fra 2006 til 2008, men det er en nedgang fra 2007 til 2008.

Tabell C13. Andel skoler⁶ som er involvert i kompetanseutviklingstiltak 2008. Etter type og fylke. Prosent.

	Antall skoler*	Læreplananalyse	Fag	Skoleledelse	OU
Østfold	11	100	100	100	100
Akershus	33	103	97	91	88
Oslo	29	90	90	90	14
Hedmark	15	93	93	93	93
Oppland	16	81	81	81	81
Buskerud	14	93	93	93	93
Vestfold	10	110	110	110	110
Telenmark	14	93	93	57	93
Aust-Agder	9	100	100	100	0
Vest-Agder	14	64	107	93	64
Rogaland	29	103	103	103	103
Hordaland	45	76	93	89	67
Sogn og Fjordane	15	73	87	67	60
Møre og Romsdal	25	80	100	92	80
Sør-Trøndelag	25	100	100	100	96
Nord-Trøndelag	12	100	100	100	100
Nordland	31	55	55	55	55
Troms	18	83	94	50	56
Finnmark	8	100	100	100	100
Landet samlet	373	87	93	86	74
	Antall skoler	Egenevaluering	Tilpasset opplæring	U-rådgivning	
Østfold	11		100	109	100
Akershus	33		94	103	88
Oslo	29		90	17	69
Hedmark	15		93	93	93
Oppland	16		81	81	81
Buskerud	14		93	93	93
Vestfold	10		110	110	110
Telenmark	14		93	93	93
Aust-Agder	9		100	100	100
Vest-Agder	14		107	93	100
Rogaland	29		103	103	103
Hordaland	45		80	84	71
Sogn og Fjordane	15		60	67	67
Møre og Romsdal	25		76	84	92
Sør-Trøndelag	25		80	96	100
Nord-Trøndelag	12		100	100	92
Nordland	31		55	55	55
Troms	18		50	61	72
Finnmark	8		63	100	63
Landet samlet	373		84	83	84
	Antall skoler	Fysisk aktivitet	Ped-IKT	Elevvurdering	Annet
Østfold	11	100	100	100	109
Akershus	33	61	106	97	58
Oslo	29	0	90	90	0
Hedmark	15	93	93	93	0
Oppland	16	0	81	81	0
Buskerud	14	0	93	93	0
Vestfold	10	110	110	110	30
Telenmark	14	43	93	93	0
Aust-Agder	9	0	100	100	0
Vest-Agder	14	43	93	93	57
Rogaland	29	0	103	103	0
Hordaland	45	42	93	87	27
Sogn og Fjordane	15	33	87	87	20
Møre og Romsdal	25	40	84	88	24
Sør-Trøndelag	25	92	96	100	40
Nord-Trøndelag	12	92	100	92	33
Nordland	31	55	55	55	0
Troms	18	28	83	78	17
Finnmark	8	50	100	100	13

⁶ Vi har her lagt til grunn registrerte skoler (Kostra), som kan avvike fra det enkelte skoleeiere selv oppgir. Dette er også årsaken til at enkelte prosentandeler kommer over 100 i enkelte fylker i tabell C13.

3.8 Kompetansemiljøer som ble brukt

Skoleeierne skulle rapportere antall skoler som brukte følgende kompetansemiljøer uavhengig av fagområde:

- Universiteter
- Høgskoler
- Andre eksterne kompetansemiljøer
- Intern kompetanse ved skolen/skoleeier

Tabell C14. Skolenes bruk av ulike kompetansetilbydere, uavhengig av fagområde. Andel skoler i prosent. Landet samlet. 2007 og 2008.

	Universitet	Høgskoler	Andre kompetansemiljøer	Intern kompetanse –skole/ eier
2007	71	69	76	79
2008	69	71	77	79

For landet samlet var det svært små endringer i hvilke kompetansemiljøer som ble brukt i 2008 versus i 2007. For 2008 er bruk av ulike kompetansemiljøer brutt ned på fylkesnivå i tabell C15.

Tabell C15. Skolenes bruk av ulike kompetansetilbydere, uavhengig av fagområde. Prosent.

	Antall skoler	Universiteter	Høgskoler	Andre eksterne	Intern kompetanse
Østfold	11	100	100	100	100
Akershus	33	73	70	70	94
Oslo	29	90	90	90	90
Hedmark	15	0	0	0	0
Oppland	16	0	0	0	0
Buskerud	14	93	93	93	93
Vestfold	10	100	100	100	100
Telemark	14	93	93	93	93
Aust-Agder	9	100	100	100	100
Vest-Agder	14	79	50	100	100
Rogaland	29	100	100	100	100
Hordaland	45	71	76	96	96
Sogn og Fjordane	15	7	27	27	27
Møre og Romsdal	25	48	76	96	92
Sør-Trøndelag	25	100	100	100	100
Nord-Trøndelag	12	100	100	100	100
Nordland	31	55	55	55	55
Troms	18	22	22	28	17
Finnmark	8	63	63	100	100
Landet samlet	373	69	71	77	79

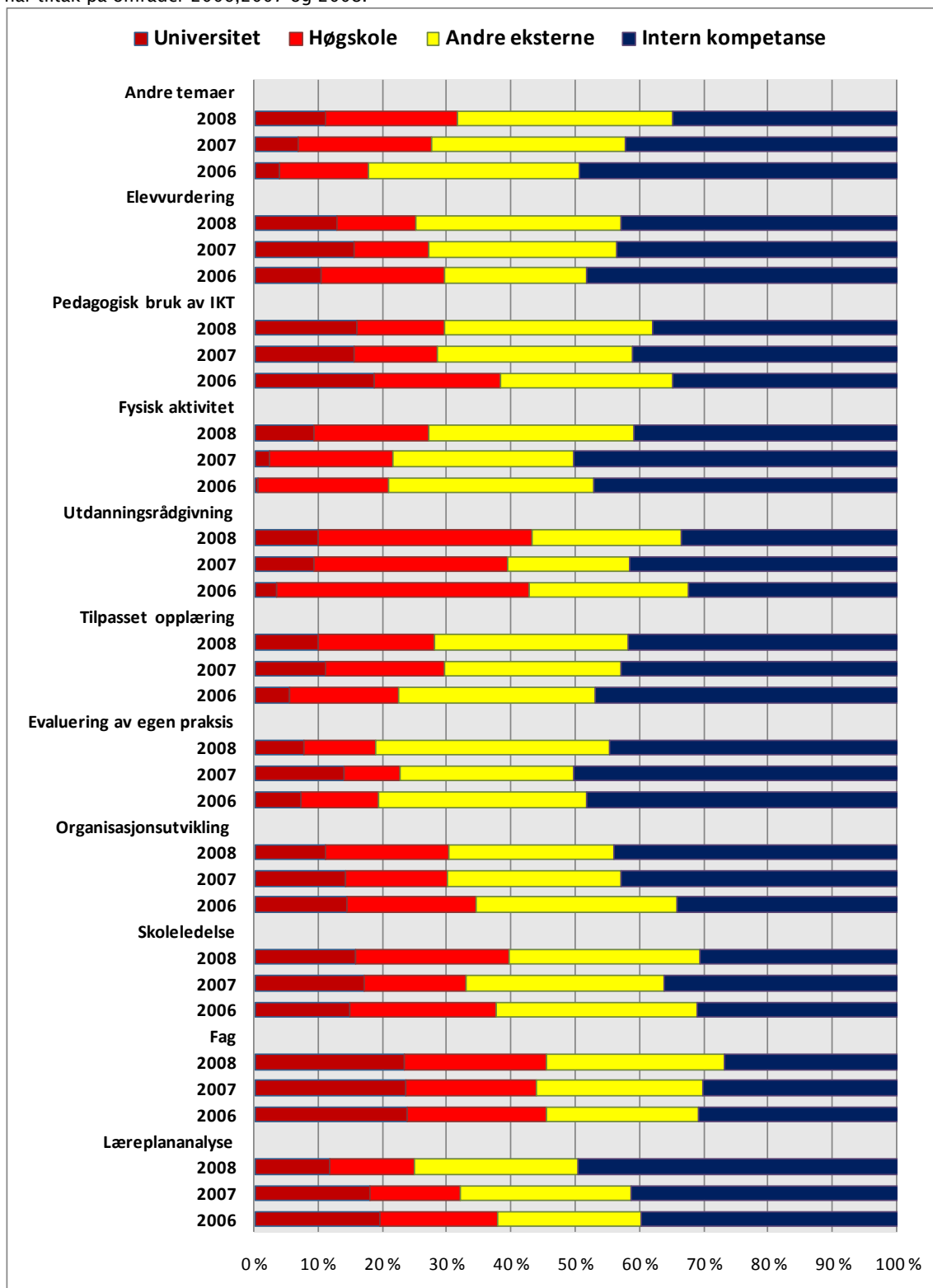
Hedemark og Oppland har ikke ført noen skoler på noen av tilbyderne. Oslo, Buskerud, Telemark, Aust-Agder, Rogaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland har derimot, ført samme antall skolene hos samtlige tilbydere. For Akers-

hus, Vest-Agder, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Troms og Finnmark varierer antall skoler etter kompetansetilbydere.

I 2006 og i 2007 rapporterte skoleeierne også antall skoler som hadde brukt kompetansetilbydere på ulike kompetanseområder. De historiske tallene er sammen med 2008 vist i figur C3. Målt ut fra antall skoler som deltar, er «Fag» det kompetanseområdet flest skoler har tilbud innenfor, mens «Andre tema» er det minste (ikke vist). Ser vi på de forskjellige tilbyderne sine andeler for «Fag» endres disse noe fra 2006 til 2008. Universiteter og høyskoler er stabile, andre eksterne tilbydere øker sin andel noe, mens internt ved skolen reduseres dette noe (Figur C3).

Tar man for seg forholdet mellom universitetene og høyskolene for de fleste tiltakene, ser man at universitetene styrker seg versus høyskolene. Noe av effekten kan skyldes at enkelte høyskoler de senere årene er blitt til universiteter og dette kan endre noe på utfallet innad i universitets- og høyskolesektoren.

Figur C3. Fordeling mellom de ulike kompetansetilbyderne. Etter kompetanseområder. Prosent av skoler som har tiltak på områder 2006,2007 og 2008.

Fra 2007 til 2008 er det ganske små forskjeller i universiteter og høyskoler sin posisjon som tilbyder, det er kun små økninger i andelen innenfor «Skoleledelse», «Fysisk aktivi-

tet» og «Andre tema» og en reduksjon i andelen innenfor «Læreplananalyse». Andre eksterne miljø har styrket sin posisjon fra 2007 når det gjelder «Evaluerings av egen praksis». Intern kompetanse står for en større andel fra 2007 til 2008 når det gjelder «Læreplananalyse» og en mindre andel når det gjelder «Fysisk aktivitet», «Utdanningsrådgivning», «Skoleledelse», «Evaluerings av egen praksis» og «Andre temaer».

3.9 Læringsformer som ble brukt

Fylkeskommunene innrapporterte antall skoler som hadde brukt ulike læringsformer innenfor de elleve kompetanseområdene. Læringsformene eller typene av tiltak er gruppert inn i følgende typer:

- **Videreutdanning** (som gir studiepoeng)
- **Etterutdanning**/annen opplæring (som ikke gir studiepoeng)
- Nettverk/samarbeid med andre skoler eller lærebedrifter – **Nettverk I**
- Nettverk/sammen med eksterne kompetansetilbydere (for eksempel universitet, høyskole eller annet) – **Nettverk II**
- Annet utviklingsarbeid ved skolen – **Internt ved skolen**

Tabell C16. Skolenes læringsformer, uavhengig av fagområde. Landet samlet. 2007 og 2008.

	Videreutdanning	Etterutdanning	Nettverk I	Nettverk II	Internt ved skolen
2007	47	76	75	64	70
2008	62	72	68	61	73

Av de fem læringsformene er det en kraftig vekst i andel skoler som har hatt tiltak som «Videreutdanning», og en liten økning for «Internt ved skolen», mens de tre andre læringsformene går noe ned. Den sterke veksten «Videreutdanning» kan delvis forklares med at Akershus grunnet feilføring ble tatt ut av 2007 oversikten. Akershus var det fylket som skilte seg klart ut, når det gjaldt bruk av kompetansemidler på videreutdanning (se for eksempel tabell C8). Totalt antall skoler som har brukt de ulike læringsformene i 2008, uavhengig av fagområde er vist i tabell C17.

Tabell C17. Skolenes læringsformer, uavhengig av fagområde. Prosent⁷. Etter skoleeier.2008.

	Antall skoler	Videreutdanning	Etterutdanning	Nettverk I	Nettverk II	Internt ved skolen
Østfold	11	100	100	100	100	100
Akershus	33	52	88	73	42	82
Oslo	29	90	69	45	90	90
Hedmark	15	0	0	0	0	0
Oppland	16	0	0	0	0	0
Buskerud	14	93	93	93	93	93
Vestfold	10	0	0	0	0	0
Telemark	14	64	93	93	93	93
Aust-Agder	9	67	100	100	100	100
Vest-Agder	14	43	100	100	100	100
Rogaland	29	100	100	100	17	100
Hordaland	45	64	80	80	80	93
Sogn og Fjordane	15	20	33	20	13	13
Møre og Romsdal	25	76	84	92	80	76
Sør-Trøndelag	25	100	100	100	100	100
Nord-Trøndelag	12	100	100	100	100	100
Nordland	31	55	55	55	55	55
Troms	18	22	22	22	22	22
Finnmark	8	50	100	100	75	100
Landet samlet	373	62	72	68	61	73

Vi ser at det er forskjeller mellom skoleeierne rapportering. I Østfold og Trøndelagsfylkene har samtlige skoler tatt i bruk samtlige læringsformer. I Nordland, Troms og Buskerud er det samme andelen skoler innenfor hvert fylke som har brukt hver læreform, mens ingen av læreformene er brukt ved noen skoler i Hedmark, Oppland og Vestfold. Tallene som kommer frem i tabell C17 bør derfor fortolkes med den største forsiktighet.

3.10 Deltakerne

Fylkeskommunene har rapportert antall deltakere i tiltak innenfor de ulike områdene. Rapporteringen skjedde i antall personer, noe som kan ha medført noe forskjellig registreringspraksis. For eksempel kan en lærer ha deltatt i to tiltak innenfor eksempelvis «Læreplananalyse». Hvorvidt han eller hun da er blitt registrert som én eller to personer kan det være systematiske eller tilfeldige registreringsforskjeller på.

⁷ Vi har her lagt til grunn registrerte skoler (kostra), som kan avvike fra det enkelte skoleeiere selv oppgir. Dette er også årsaken til at enkelte prosentandeler kommer over 100 i enkelte fylker i tabell C16. At registrerte skoler avviker fra det skoleeierne oppgir kan skyldes at det opprettes/nedlegges skoler, eller at omorganiseringer gjør at tidligere skoler blir en avdeling under en annen skole, eller vice versa.

Tabell C18. Personer som har deltatt i kompetanseutvikling. Antall. Etter type og stilling.

	Lærere	Skoleledere	PPT-ansatte	Assistent	Oppf-tjenesten	Samlet antall personer
Læreplananalyse	18954	1463	30	148	12	20607
Fag	17720	1055	34	183	42	19034
Skoleledelse	627	1917	2	7	8	2561
Organisasjonsutvikling	6790	1961	69	179	58	9057
Evaluerings av egen praksis	10885	1544	51	147	34	12661
Tilpasset opplæring	9657	1237	157	473	73	11597
Utdanningsrådgivning	2522	556	77	18	124	3297
Fysisk aktivitet	1307	48	0	20	1	1376
Ped bruk av IKT	16125	1156	17	206	45	17549
Elevvurdering	17499	1805	47	147	46	19544
Annet	1282	227	12	114	25	1660
Landet samlet	103368	12969	496	1642	468	118943

For landet samlet var 87 prosent av deltakerne lærere og 11 prosent skoleledere, dette er et par prosentpoeng lavere for lærerne og et par prosentpoeng høyere for skolelederne enn i 2007. De andre stillingsgruppene er som tidligere marginale. Lærerne utgjør den klart største gruppen innenfor de fleste kompetanseutviklingstiltakene, med unntak av «Skoleledelse». Lederne dominerer ikke helt uventet innenfor «Skoleledelse» og har noe større deltakerandel innenfor «Organisasjonsutvikling» og «Utdanningsrådgivning». Dette er tilnærmet identisk med det skoleeierne rapporterte for 2007.

Tabell C18. Antall personer som har deltatt i kompetanseutvikling. Etter type. 2006, 2007 og 2008.

	Samlet 2006	Samlet 2007	Samlet 2008
Læreplananalyse	20206	21587	20607
Fag	17774	20147	19034
Skoleledelse	2405	2331	2561
Organisasjonsutvikling	11084	10773	9057
Evaluerings av egen praksis	16350	15087	12661
Tilpasset opplæring	12792	12508	11597
Utdanningsrådgivning	1385	2139	3297
Fysisk aktivitet	662	913	1376
Ped bruk av IKT	10579	15298	17549
Elevvurdering	9247	14631	19544
Annet	4383	2154	1660
Landet samlet	106867	117568	118943

Ser man utviklingen for perioden 2006-08 viser det seg at det for landet samlet var en vekst på omlag 12.000 personer. Det aller meste av veksten kommer fra 2006 til 2007. Størst er økningen innenfor «Elevvurdering» (10.300 flere), «Pedagogisk bruk av IKT» (6.800 flere) og «Utdanningsrådgivning» (1.900 flere). Derimot er det færre personer som deltok i: «Evaluerings av egen praksis» (3.700 færre) «Andre tiltak» (2.700 færre) og «Organisasjonsutvikling» (2.000 færre).

Kompetanseutvikling for lærerne

Til sammen var det i følge SSB registrert 24.419 lærere i videregående opplæring i 2007 (Kostr). Fordelt etter de 11 kompetanseområdene og under forutsetning av at en lærer kun deltar på ett tiltak per område, har vi i tabell C19 estimert andelen av lærerne som har deltatt på de forskjellige kompetanseområdene. Tilsvarende er tallene for 2007 og

2006 med. Vi må igjen minne om at vi ikke har informasjon om hvor omfattende eller langvarige de forskjellige tiltakene har vært. Tiltakene kan inkludere ulike former for nettverk og utviklingsarbeid med kompetanseutvikling som formål, i tillegg til mer tradisjonell etter- og videreutdanning. Vi klarer heller ikke å fange opp om det er lengre eller kortere tiltak i 2006 og 2007 enn i 2008 eller motsatt.

Tabell C19. Estimert prosentandel lærere som har deltatt i kompetanseutviklingstiltak i ulike fagområder. 2006, 2007 og 2008.

	2006	2007	2008
Læreplananalyse	71	81	78
Fag	67	78	73
Skoleledelse	2	2	3
Organisasjonsutvikling	35	36	28
Evaluerings av egen praksis	56	55	45
Tilpasset opplæring	43	45	40
Utdanningsrådgivning	4	7	10
Fysisk aktivitet	2	3	5
Ped. bruk av IKT	37	57	66
Elevvurdering	32	53	72
Annet	14	7	5

Tar vi for oss endringene fra 2006 til 2008 er bildet for lærerne sammenfallende med tabell C18. Det er en kraftig økning i estimert andel lærere på 29 prosentpoeng for «Pedagogisk bruk av IKT» og hele 40 prosentpoeng for «Elev- og lærlingvurderinger», samt en ganske stor økning for «Læreplananalyse» (syv prosentpoeng), «Utdanningsrådgivning» (seks prosentpoeng) og «Fag» (seks prosentpoeng). Nedgangen er størst for «Evaluerings av egen praksis» (elleve prosentpoeng) og «Annet» (ni prosentpoeng). Også fra 2007 til 2008 er det en stor økning i andelen skoler som har tiltak innen «Elev- og lærlingvurderinger», en klar økning i «Pedagogisk bruk av IKT» og en liten økning innen «Utdanningsrådgivning». På de øvrige områdene har det vært stabilt eller en liten nedgang fra 2007 til 2008, med små nedganger innen «Fag» og «Læreplananalyse».

For lærerne skulle skoleeier også fylle ut hvor mange som hadde deltatt på etter- og videreutdanning i 2. fremmedspråk (fransk, tysk, spansk, russisk, annet), naturfag, norsk, matematikk og engelsk. Det skulle her skilles mellom:

- Etterutdanning (gir ikke studiepoeng)
- 2-10 studiepoeng
- 11-30 studiepoeng
- Mer enn 30 studiepoeng

Tabell C20. Lærere som gjennomførte etterutdanning og videreutdanning i bestemte fag. Videreutdanning – fordelt etter produserte studiepoeng. Antall lærere. 2008

	Etterutdanning 2008	2-10 studiepoeng	11-30 studiepoeng	30 studiepoeng +	Videreutdanning 2008
Fransk	331	2	0	1	3
Tysk	359	3	4	4	11
Spansk	258	7	71	52	130
Russisk	3	22	1	1	24
Andre språk	56	0	2	3	5
Naturfag	879	56	35	14	105
Norsk/samisk	1890	43	35	11	89
Matematikk	1230	19	40	17	76
Engelsk	1253	21	28	7	56
Yrkesfag	6367	35	17	19	71
Andre fag	2130	43	327	132	502

Sammenlikner man med hva som ble innrapportert i 2006 og 2007 er det følgende utviklingstrekk målt i antall lærere som deltok (Tabell C21).

Tabell C21. Lærere som gjennomførte etterutdanning og videreutdanning i 2006, 2007 og 2008. Antall.

	Etterutdanning 2006	Etterutdanning 2007	Etterutdanning 2008	Videreutdanning 2006	Videreutdanning 2007	Videreutdanning 2008
Fransk	260	234	331	14	8	3
Tysk	297	363	359	13	12	11
Spansk	98	226	258	138	131	130
Russisk	1	4	3	0	3	24
Andre språk	49	211	56	2	3	5
Naturfag	959	1154	879	63	57	105
Norsk/samisk	1882	2128	1890	14	46	89
Matematikk	993	1576	1230	19	42	76
Engelsk	815	1377	1253	4	18	56
Yrkesfag*	–	–	6367	–	–	71
Andre fag	5851	6358	2130	171	179	71
Landet samlet	11205	13631	12626	438	499	502

*Yrkesfag ble ikke spesifisert i 2006 og 2007, men inngikk som en del av andre fag.

Med unntak av «Naturfag», er det en økning for samtlige fag innenfor etterutdanning fra 2006 til 2008. Økningen målt i antall personer fra 2006 til 2008 er størst for «Engelsk», «Matematikk» og «Spansk».

For videreutdanningen er det en samlet økning fra 2006 til 2008, men stabilt fra 2007 til 2008. Sammenlikner man utviklingen for videreutdanning er det i fagene «Norsk/samisk», «Matematikk» og «Engelsk» det er størst økning i antall lærere.

Kompetanseutvikling for skolelederne

For skolelederne skulle det rapporteres deres etter- og videreutdanning gjennom:

- Deltakelse i kommunal/generell lederopplæring
- Pedagogisk ledelse/utvikling av skolen som lærende organisasjon.

I tabell C22 har vi satt sammen rapporteringen for 2008, med det skoleeierne rapporterte i 2007 og 2006.

Tabell C22. Skoleledere med etter og videreutdanning. Antall. Etter type. 2006, 2007 og 2008.

	Etterutdanning 2006	Etterutdanning 2007	Etterutdanning 2008	Videreutdanning 2006	Videreutdanning 2007	Videreutdanning 2008
Kommunal/generell ledelse	706	1222	1202	244	116	158
Pedagogisk ledelse	1682	1247	1467	690	243	176
Landet samlet	2388	2469	2669	934	359	334

Ser vi på utviklingen i antall deltakende skoleledere fra 2006 til 2008, er det en samlet nedgang i videreutdanning på 600 skoleledere. 2008 nivået ligger på tilnærmet en tredel av 2006 nivået, nedgangen i «Pedagogisk ledelse» er på 74 prosent, eller 500 færre deltakere enn i 2006.

Mens videreutdanningen blir kraftig redusert for skolelederne, er det en vekst i antall skoleledere som tok etterutdanning. Her går det et markant skille mellom de to typene, hvor det er 500 flere skoleledere innen kommunal/generell ledelse, mens det er om lag 200 færre skoleledere som tok etterutdanning i pedagogisk ledelse.

4 Lærebedriftene

I forbindelse med innrapportering i videregående opplæring, skulle fylkeskommunene også innrapportere tiltak som hadde blitt gjennomført i lærebedriftene. I 2006 ble det innrapportert enkelte tiltak her. Variasjoner mellom fylkene i hvor mange lærebedrifter man hadde og hvor mange faglige ledere og instruktører man hadde, gjorde at tallene var mindre egnet for videre analyse. Til tross for forsøk på å forbedre kvaliteten på rapporteringen om kompetanseutvikling i lærebedriftene i 2008, danner dessverre heller ikke rapporteringen fra 2008 noe godt grunnlag for analyse.

Tabell D1. Antall rapporterte lærebedrifter og lærekontrakter. 2006, 2007 og 2008.

	Lærebedrifter 06	Lærebedrifter 07	Lærebedrifter 08	Kommentar på utvikling
Østfold	1589	1601	598	Ekstrem nedgang fra 07
Akershus	635	684	973	sterk oppgang fra 07
Oslo	1500	1700	1700	Stabil
Hedmark	496	512	529	Stabil
Oppland	820	850	900	Stabil
Buskerud	550	1273	1369	Moderat økning fra 07
Vestfold	1600	1500	770	Halvert siden 07
Telemark	800	850	1269	Sterk oppgang siden 07
Aust-Agder	1150	813	680	Halvert siden 06
Vest-Agder	27	0	1300	Ekstrem variasjon
Rogaland	2000	2200	82	Ekstrem nedgang
Hordaland	2291	2246	4400	Dobling siden 07
Sogn og Fjordane	357	359	380	Stabil
Møre og Romsdal	1300	1300	1200	Stabil
Sør-Trøndelag	500	1350	750	Opp 07 og ned 08
Nord-Trøndelag	1500	201	460	Ekstrem nedgang
Nordland	1330	1300	1533	Oppgang
Troms	850	1400	1300	Opp 07 og noe ned 08
Finnmark	100	0	560	Ekstrem variasjon
Landet samlet	19395	20139	20753	

Det er mulig at opplysningene om antall lærebedrifter er mer pålitelige i 2008 enn foregående år, men det er såpass store variasjoner mellom år og misforhold mellom fylker at vi i de påfølgende avsnittene ikke vil presentere andel av lærebedriftene som deltar i etter- og videreutdanning. Isteden vil det kun bli referert til faktisk innrapporterte tall.

4.1 Lærebedrifter med kompetanseutviklingstiltak

Som for den offentlige videregående opplæringen skulle fylkeskommunene rapportere inn antall lærebedrifter som var involvert i kompetanseutviklingstiltak etter fagområder.

Tabell D2. Antall innrapporterte lærebedrifter etter fagområde.2008. Landet samlet. Spredningskommentar.

	Antall lærebedrifter rapportert 2008	Prosentvis andel lærebedrifter med tiltak i de tre mest rapporterende fylkene/ antall fylker som ikke rapporterte noen.
Opplæring i tolkning og bruk av læreplaner	7377	34 prosent/ingen fylker
Lærefag	3112	49 prosent/ fire fylker
Ledelse av fagopplæring i bedrift	4684	41 prosent/to fylker
Internkontroll av opplæring i bedrift (jf. Oppl. § 4–7)	4089	39 prosent/ fire fylker
Tilpasset opplæring/utvikling av læringsmiljø/forebygging av adferdsproblemer (bruk av læringsplakat)	4568	53 prosent/fire fylker
Bruk av digitale læremidler og læringsplattformer	1873	81 prosent/ni fylker
Lærlingvurdering (underveisvurdering)	6542	37 prosent/ et fylke
Fag- og svenneprøvevurdering (sluttvurdering)	5653	35 prosent/ to fylker
Andre tema	1705	81 prosent/ tretten fylker

Flest lærebedrifter har hatt/fått kompetansetiltak innen områdene «Opplæring i og tolkning og bruk av læreplaner», «Lærlingvurdering» og «Fag- og svenneprøvevurdering». «Opplæring i og tolkning og bruk av læreplaner» var det eneste fagområdet hvor samtlige fylker rapporterte inn lærebedrifter. For de andre fagområdene mangler innrapportering fra 2-4 fylker, mens det mangler innrapportering fra ni fylker på «Bruk av digitale læremidler og læringsplattformer».

4.2 Kompetansemiljøer som ble brukt

Tilsvarende skulle det rapporteres for antall lærebedrifter etter kompetansemiljø.

- Universitet. Ikke oppgitt noen lærebedrifter i 16 fylker.
- Høyskole. Ikke oppgitt noen lærebedrifter i 16 fylker.
- Andre eksterne miljøer. Ikke oppgitt noen lærebedrifter i elleve fylker.
- Intern kompetanse ved lærebedrift eller skoleeier. Ikke oppgitt noen lærebedrifter i fem fylker. To fylker oppgir flere lærebedrifter som har brukt intern kompetanse enn samlet antall innrapporterte lærebedrifter.

Det synes som om intern kompetanse hos lærebedrift eller skoleeier (noe som er ganske forskjellige typer tilbydere) samt eksterne miljøer utenom universitets- og høyskolesektoren er de viktigste tilbyderne av kompetanseutviklingstiltak for instruktører.

4.3 Læringsformer som ble brukt

Som i den videregående skolen, skulle antall lærebedrifter som hadde deltatt i ulike typer kompetansetiltak innrapporteres.

På *videreutdanning* (som gir studiepoeng) ble det innrapportert lærebedrifter i fire fylker. To fylker rapporterte samme antall lærebedrifter som antall faglige ledere og instruktører som hadde tatt videreutdanning. *Nettverk I* (nettverk/samarbeid med andre skoler eller lærebedrifter) ble ikke innrapportert i elleve fylker, mens *Nettverk II* (nettverk/samarbeid med eksterne kompetansetilbydere) ikke ble innrapportert i seksten fylker. Annet utviklingsarbeid i lærebedriften ble ikke innrapportert femten fylker.

Etterutdanning ble rapportert i 17 fylker. Ved kontroll av oppgitt antall personer som hadde tatt etterutdanning (tabell D4), viser det seg at det er flere lærebedrifter med etterutdanning enn det er faglige ledere og instruktører i fire fylker. Tilsvarende er det identiske tall for bedrifter som instruktører/faglige ledere med etterutdanning i to fylker. Tallmaterialet egner seg derfor lite for analyse, utover å fastlå at etterutdanning er mest utbredt som læringsform, fulgt av nettverk mellom lærebedrifter.

4.4 Deltakerne

Rapporteringen gikk på hvilke målgrupper som deltok i kompetanseutviklingstiltak. Til sammen ble det innrapportert om lag 15.500 personer på landsbasis, hvor faglige ledere og instruktører utgjorde 10.500 personer. I underkant av 5.000 personer var prøvenemndsmedlemmer.

Det er store forskjeller mellom fylkene, mens 1000 instruktører ble innrapportert i Vestfold, ble ingen i Nord-Trøndelag og 10 i Rogaland rapportert inn som deltakere. Noe av variasjonen i tallene kan skyldes reelle forskjeller, men noe av variasjonen kan også skyldes ulik rapporteringspraksis. Ser man nærmere på antall personer som har deltatt, viser det seg at de fleste fylkene har rapportert runde tall, for eksempel 250 eller 800. Høyst trolig har de fleste fylkene innrapportert anslag eller estimer istedenfor eksakte tall.

Tabell D3. Målgrupper for kompetanseutviklingstiltak. Antall deltakere. Etter fylke. 2008.

	Instruktører	Faglige ledere	Prøvenemds-medlemmer
Østfold	445	32	303
Akershus	594	0	255
Oslo	1020	0	82
Hedmark	100	100	250
Oppland	800	200	450
Buskerud	604	270	220
Vestfold	1000	400	220
Telemark	247	125	300
Aust-Agder	540	0	120
Vest-Agder	450	250	350
Rogaland	10	19	30
Hordaland	320	150	715
Sogn og Fjordane	123	31	115
Møre og Romsdal	160	80	374
Sør-Trøndelag	0	560	350
Nord-Trøndelag	40	30	390
Nordland	477	238	300
Troms	180	830	40
Finnmark	71	63	48
Landet samlet	7181	3378	4912

Faglige ledere og instruktører

For de faglige lederne og instruktørene skulle det rapporteres inn om de deltok i etter eller videreutdanning og hvor mange faglige ledere og instruktører det var totalt i fylket. Tabell D4 viser hvordan dette fordelte seg. Dersom man ser på totalt antall faglige ledere og instruktører varierer dette, og i nesten alle fylker oppgis 'runde tall'. For endel fylker er tallene for deltakelse og antall instruktører og bedrifter plausible. Går man inn i tabell D4 og ser hva som ble rapportert inn D3, henger dette imidlertid langt fra alltid godt sammen. Tallene i Tabell D4 må derfor leses med sterke forbehold for feilrapportering. Som ventet, er det svært få som deltar i «Videreutdanning». Hovedtyngden av deltakelsen ligger i «Etterutdanning og andre utviklingstiltak».

Tabell D4. Antall faglige ledere og instruktører med etter og videreutdanning. Antall faglige ledere og instruktører. Etter fylke. 2008.

	Etterutdanning	Videreutdanning	Antall faglige ledere og instruktører
Østfold	467	0	3200
Akershus	0	0	2919
Oslo	1020	0	1020
Hedmark	100	31	131
Oppland	40	15	3000
Buskerud	874	0	5000
Vestfold	1000	0	1000
Telemark	372	0	1500
Aust-Agder	540	0	900
Vest-Agder	700	0	1600
Rogaland	50	9	8000
Hordaland	1185	0	6000
Sogn og Fjordane	40	75	2000
Møre og Romsdal	240	0	2000
Sør-Trøndelag	560	0	1800
Nord-Trøndelag	350	0	1500
Nordland	715	0	715
Troms	980	76	1500
Finnmark	134	0	2874
Landet samlet	9367	206	46659

Aktivitetsrapportering 2008 – kompetanse for utvikling

Borggata 2B/Postboks 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
www.fafo.no

Fafo-notat 2009:04
ISSN 0804-5135